

Промена сјаја 12 блазара од 2013. до 2019. године

Миљана Д. Јовановић

Астрономска опсерваторија, Волгина 7, 11060 Београд, Србија
Математички факултет, Студентски трг 16, 11000 Београд, Србија

e-mail: miljana@aob.rs

Семинар Катедре за астрономију

9. мај 2023.

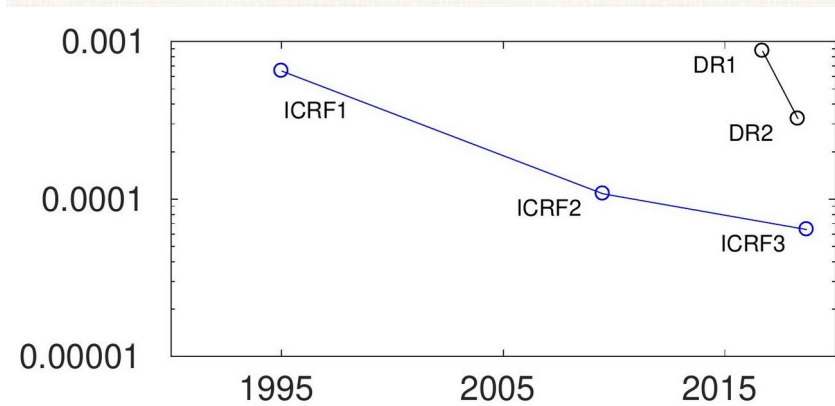
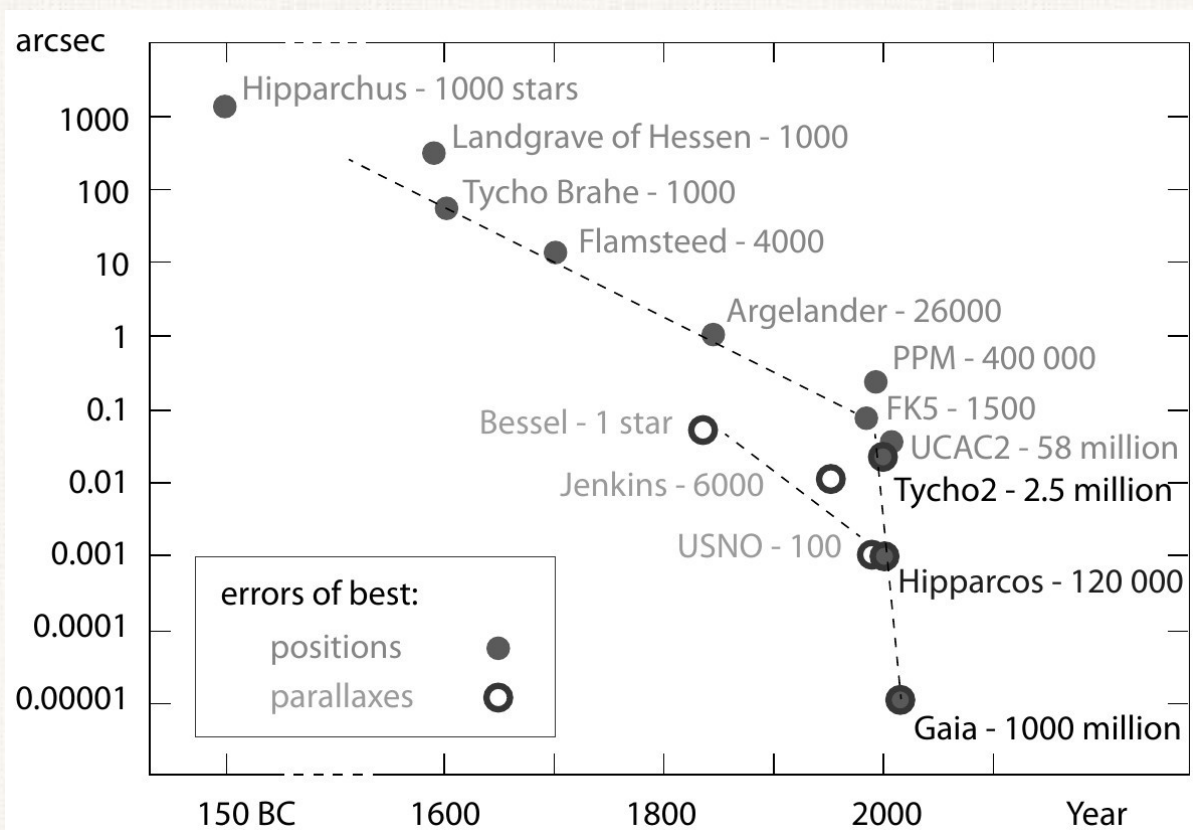

Увод

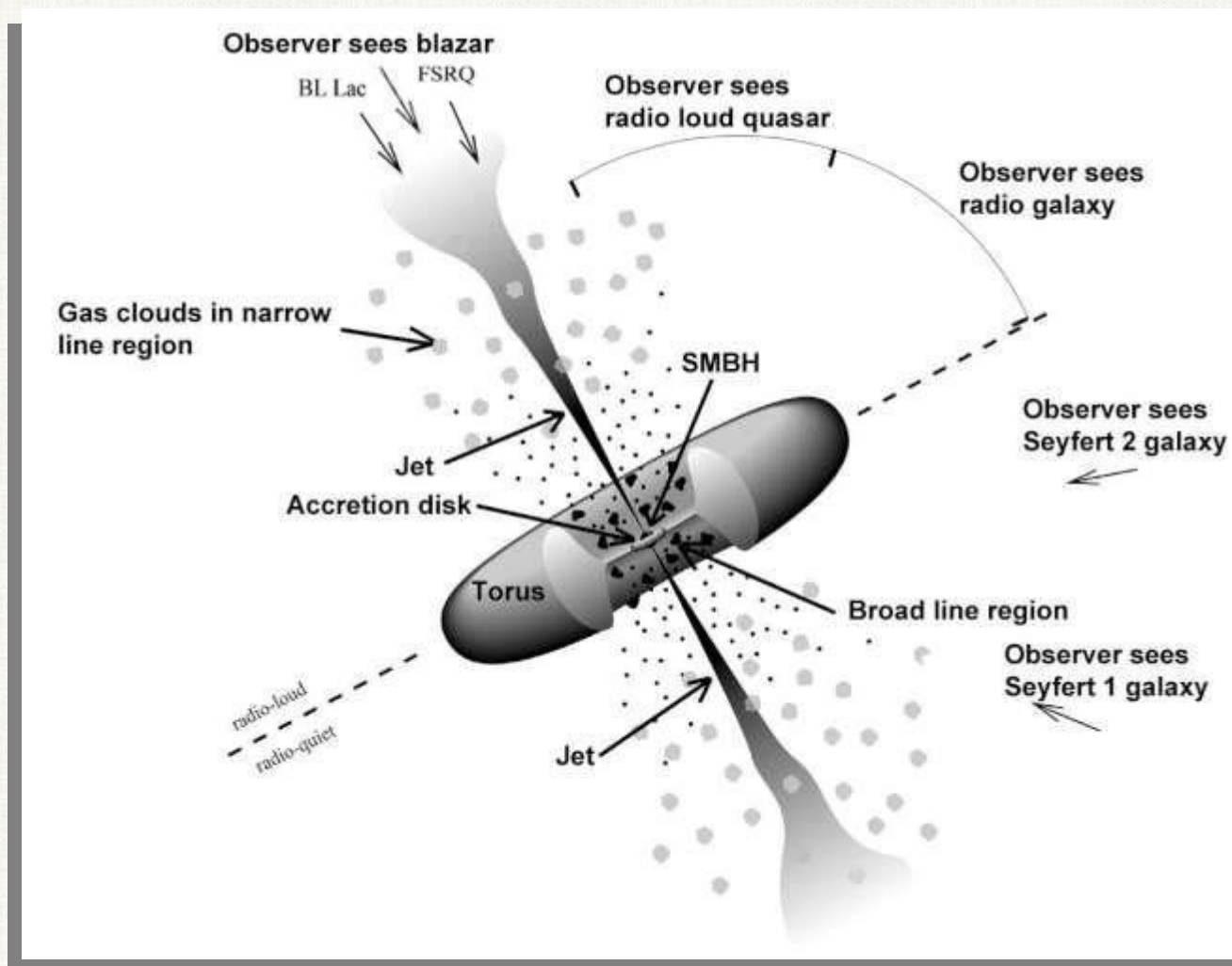
- Повезивање *GAIA CRF* са *ICRF* системом преко R и V магнитуда изабраних квазара – PhD теза (ментор др Г. Дамљановић)
- Астрометрија (положајна астрономија)
- Хипарх, FK1-5, ICRF1-3, GCRF,...

УВОД

Слика 1: Прецизност астрометрије кроз време (Perryman 2012., Mayer 2018.)

УВОД

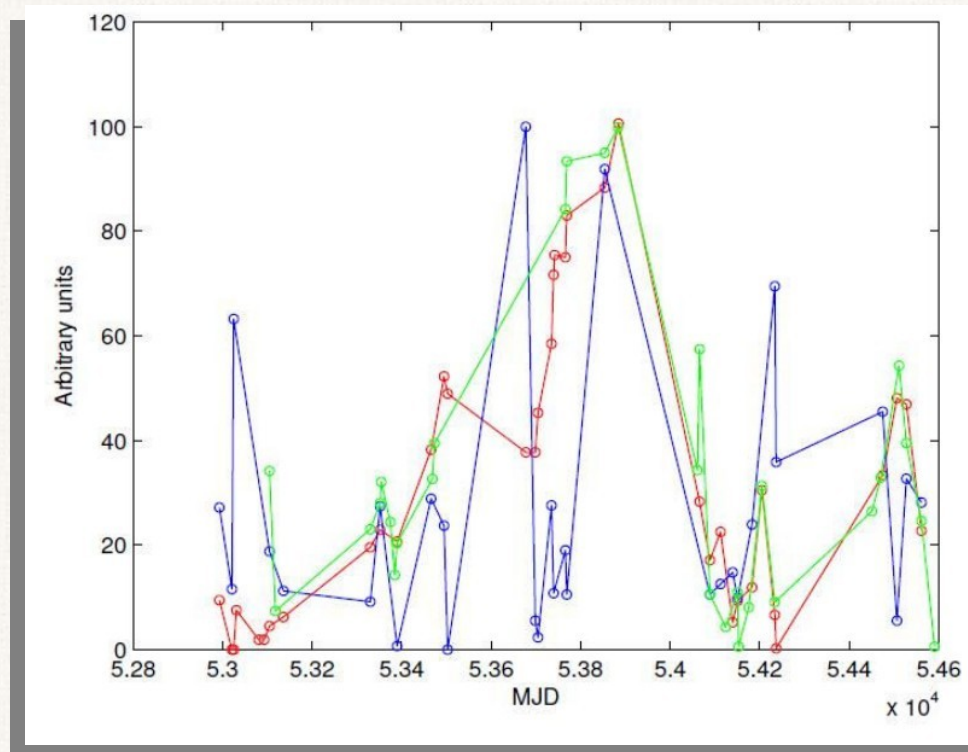

Слика 2: Унификациони модел АГЈ (<https://fermi.gsfc.nasa.gov>)

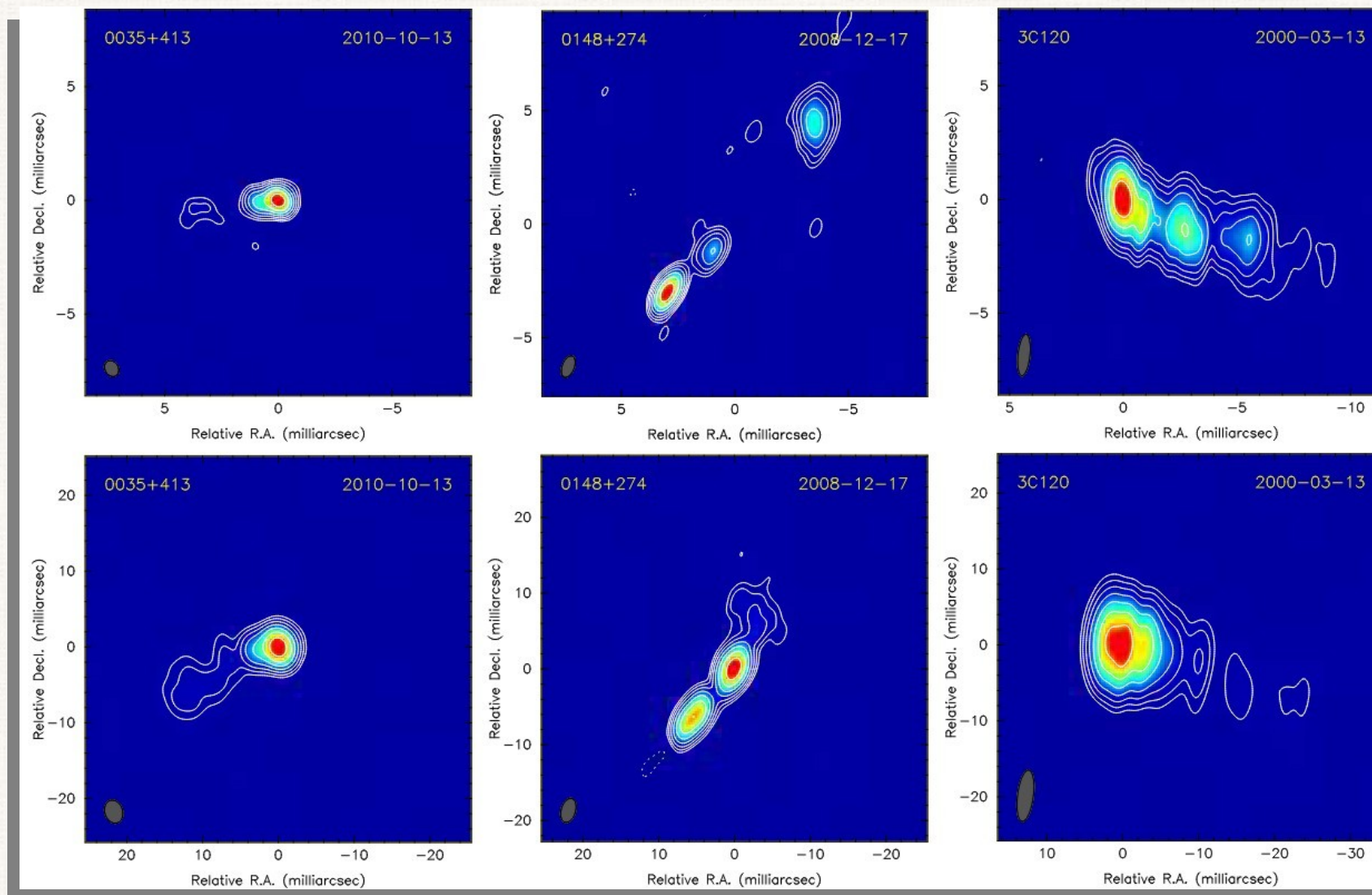
УВОД

- Taris et al. 2011., Popovic et al. 2012

Слика 3: промена положаја са променом сјаја - QSO 39437 (Andrei 2012.)

УВОД

Слика 4: VLBI мапе у X и S домену за објекте 0035+413, 0148+274 и 0430+052 из ICRF-3 (de Witt et al. 2022.)

УВОД

- 10% ICRF објеката погодно за астрометрију
- ~ 400 објеката (Bourda et al. 2010.)
- 47/105 АГЈ (Bourda et al. 2011.)
34 ICRF3
- 6 BL Lac, 4 FSRQ, 2 BL Lac/FSRQ
12/9 ICRF3

УВОД

- 10% ICRF објеката погодно за повезивање
- ~ 400 објеката (Bourda et al. 2010.)
- 47/105 објеката АГЈ (Bourda et al. 2011.)
- 6 BL Lac, 4 FSRQ, 2 BL Lac/FSRQ

Табела 1: Списак објеката.

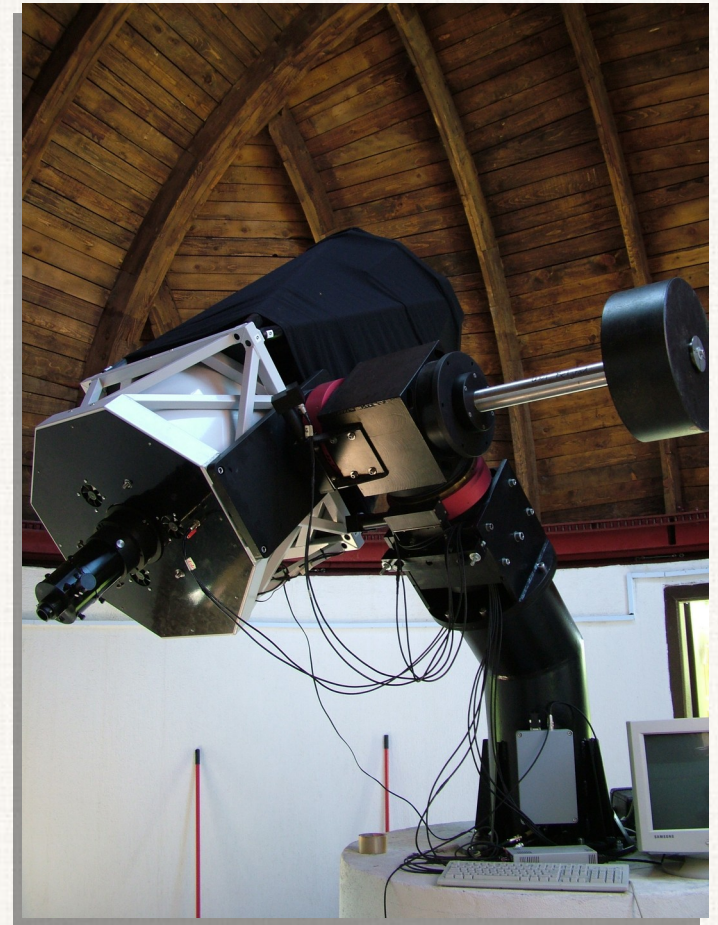
IERS назив	$\alpha_{J2000.0}(^{\circ})$	$\delta_{J2000.0}(^{\circ})$	z	АГЈ тип	Посматрани период		Број посматрања V, R
					од	до	
0049+003	13.02321	0.593930	0.399714	FSRQ	06 09 2013	08 08 2019	30, 40
0907+336	137.65431	33.49012	0.354000	BL Lac	14 04 2013	06 04 2019	39, 42
1034+574	159.43461	57.19878	1.095700	BL Lac	09 07 2013	07 04 2019	47, 47
1212+467	183.79143	46.45420	0.720154	FSRQ	09 07 2013	31 03 2019	50, 50
1242+574	191.29167	57.16510	0.998229	BL Lac	02 04 2014	06 08 2019	49, 57
1429+249	217.85787	24.70575	0.406590	BL Lac / FSRQ	04 04 2014	06 08 2019	40, 44
1535+231	234.31043	23.01127	0.462515	BL Lac / FSRQ	04 04 2014	06 08 2019	43, 44
1556+335	239.72993	33.38850	1.653598	FSRQ	04 04 2014	06 08 2019	41, 50
1607+604	242.08560	60.30784	0.178000	BL Lac	08 07 2013	06 08 2019	42, 48
1612+378	243.69564	37.76869	1.531239	FSRQ	09 07 2013	06 08 2019	37, 42
1722+119	261.26810	11.87096	0.340000	BL Lac	09 07 2013	08 08 2019	43, 47
1741+597	265.63334	59.75186	0.415000	BL Lac	09 07 2013	07 08 2019	55, 62

Инструменти

На *Астрономској станици Видојевица* (АСВ) Астрономске опсерваторије у Београду:

- 60 cm Cassegrain (long.= 21.5° , lat.= 43.1° , h=1136m),

Слика 5: АСВ 60 cm у павиљону

Инструменти

На *Астрономској станици Видојевица* (АСВ) Астрономске опсерваторије у Београду:

- 60 cm Cassegrain (long.=21.5°, lat.=43.1°, h=1136m),
- 1.4 m Ritchey-Chrétien (21.6, 43.1, 1143).

Слика 6: Павиљон АСВ 1.4 m телескопа

Додељивање посматрачког времена *Telescope Time Allocation*

The screenshot shows a web browser displaying the AS Vidojevica website. The address bar shows the URL: `vidojevica.aob.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=31&Itemid=149`. The page features a header banner with the text "AS Vidojevica" and "first light" images from a 1.4m telescope at ASV. Below the banner, there is a navigation menu on the left with links for Home, Telescopes, CCD cameras, Filters, Weather Forecast, and Instruments. The main content area is titled "Telescope Time Allocation" and contains the following text: "Time allocation for the telescopes at the Astronomical station Vidojevica is possible. For successful application, we strongly advice to read the [Rule-book](#) first which contains all relevant information regarding time allocation. Application forms can be downloaded [here](#). Characteristics of the telescopes and all the available instruments can be read [here](#). Example of applications in Serbian and English can be found [here](#)." Below this text is a link for "News and Events." On the right side of the page, there is a weather and time widget showing: "Current time: 24 Jan 2023 -- 11:10", "Time of measurement: 24 Jan 2023 -- 11:00", "Temperature = -1.8 °C", and "Preassure = 893.0 mb".

- **Doktorske Prijave (DP)** su prijave koje se podnose sa ciljem izrade doktorske teze iz oblasti astronomije/astrofizike, ili master teze u redim situacijama kada se tema nadovezuje na budući doktorat. Pored obaveznog formulara za prijavu, Komisiji mora da se dostavi potvrda o prihvaćenoj temi za izradu teze koja je izdata od strane fakulteta gde se teza brani. Komisija može da dodeli posmatračko vreme u narednom PC ukoliko je to potrebno za kompletiranje posmatranja za izradu teze.

Инструменти

На *Астрономској станици Видојевица* (АСВ) Астрономске опсерваторије у Београду:

- 60 cm Cassegrain (long.=21.5°, lat.=43.1°, h=1136m),
- 1.4 m Ritchey-Chrétien (21.6, 43.1, 1143).

На *Observatori Astronòmic del Montsec*, Шпанија, роботизован Joan Oró Telescope (ТЈО):

- 80 cm Ritchey-Chrétien (0.7, 42.1, 1570).

Слика 7: ТЈО 80 см у павиљону

Инструменти

На *Rozhen National Astronomical Observatory* of Bulgarian Academy of Sciences:

- 2 m Ritchey-Chrétien (24.7, 41.7, 1730),
- 60 cm Cassegrain (24.7, 41.7, 1759),
- 50/70 cm Schmidt-camera (24.7, 41.7, 1759).

На *Belogradchik Observatory*, у Бугарској:

- 60cm Ritchey-Chrétien (22.7, 43.6, 650).

На *Leopold Figl-Observatorium für Astrophysik*, у Бечу, у Аустрији:

- 1.5 m Ritchey-Chrétien (15.9, 48.1, 880).

Инструменти

Слика 8: Телескопи Rozhen 2 m, 60 cm , 50/70 cm, Belogradchik 60 cm и LFOA 1.5 m

За слике заслужни су: П. Маркишки, Д. Колев

<https://nao-rozhen.org/>

<https://astro.bas.bg>

<https://foa.univie.ac.at/>

Инструменти

Табела 2 : Телескопи и камере.

Телескоп, D	CCD камера	CCD резолуција	величина пиксела (μm)	покривеност неба (arcsec pix ⁻¹)	видно поље (arcmin)
ACB, 60cm	Apogee Alta U42	2048 × 2048	13.5 × 13.5	0.466	15.8 × 15.8
	SBIG ST10 XME	2184 × 1472	6.8 × 6.8	0.230	8.4 × 5.7
	Apogee Alta E47	1024 × 1024	13.0 × 13.0	0.450	7.6 × 7.6
ACB, 1.4m	Apogee Alta U42	2048 × 2048	13.5 × 13.5	0.243	8.3 × 8.3
	Andor iKon-L	2048 × 2048	13.5 × 13.5	0.244	8.3 × 8.3
TJO, 80cm	FLI PL4240-1-B	2048 × 2048	13.5 × 13.5	0.364	12.3 × 12.3
	Andor iKon-L	2048 × 2048	13.5 × 13.5	0.361	12.3 × 12.3
Rozhen, 2m	Andor iKon-L	2048 × 2048	13.5 × 13.5	0.176	6.0 × 6.0
	VersArray 1300B	1340 × 1300	20.0 × 20.0	0.261	5.6 × 5.6
Rozhen, 60cm	FLI PL09000	3056 × 3056	12.0 × 12.0	0.330	16.8 × 16.8
Rozhen, 50/70cm	FLI PL16803	4096 × 4096	9.0 × 9.0	1.080	73.7 × 73.7
Belogradchik, 60cm	FLI PL09000	3056 × 3056	12.0 × 12.0	0.335	16.8 × 16.8
LFOA, 1.5m	SBIG ST10 XME	2184 × 1472	6.8 × 6.8	0.150	5.6 × 3.8

Обрада снимака

- 2 x CCD снимка у V и R филтеру
- Bias, Dark и Flat снимци
- IRAF scripting language
- Мапа лоших пиксела (Hot и dead)
- Мапа космичких зрака - Laplacian Cosmic Ray Identification method *L.A.Cosmic* (Pieter G. van Dokkum 2001)

Диференцијална фотометрија

- MaxIm DL софтвер
- SDSS DR14 каталог (1722+119 Doroshenko et al. 2014)
- 2 x упоришне + контролне звезде
- Критеријуми: у близини објекта, сличне боје и сјаја као објекат, ...
- Трансформацијом из SDSS ugriz -> BVRI (Chonis & Gaskel 2008):

$$V = g - (0.587 \pm 0.022)(g - r) - (0.011 \pm 0.013),$$

$$R = r - (0.272 \pm 0.092)(r - i) - (0.159 \pm 0.022).$$

$$14.5 < g, r, i < 19.5, 0.08 < r - i < 0.5, \text{ and } 0.2 < g - r < 1.4$$

Табела 3: Координате, V и R магнитуде са стандардним грешкама објеката и њихових упоришних и контролних звезда; период Јул 2013. — Август 2019.

IERS назив звезда		$\alpha_{J2000.0} (^{\circ})$	$\delta_{J2000.0} (^{\circ})$	$V_C \pm \sigma_{V_C} (\text{mag})$	$R_C \pm \sigma_{R_C} (\text{mag})$	$V_O \pm \sigma_{V_O} (\text{mag})$	N_{V_O}	$R_O \pm \sigma_{R_O} (\text{mag})$	N_{R_O}
0049+003	2(A)	12.97558	0.60950	16.721 ± 0.039	15.830 ± 0.068	16.715 ± 0.026	30	15.835 ± 0.013	40
	3(B)	12.99098	0.63657	16.303 ± 0.036	15.680 ± 0.042	16.307 ± 0.018	30	15.673 ± 0.010	40
	4	13.02369	0.56957	17.253 ± 0.030	16.859 ± 0.033	17.265 ± 0.075	26	16.876 ± 0.049	36
	5	12.96617	0.54902	16.367 ± 0.038	15.547 ± 0.053	16.333 ± 0.044	20	15.509 ± 0.034	27
	6	12.99846	0.53368	16.821 ± 0.039	15.914 ± 0.067	16.796 ± 0.043	15	15.902 ± 0.022	24
	7	12.99423	0.62415	16.988 ± 0.026	16.655 ± 0.027	16.973 ± 0.060	26	16.637 ± 0.035	36
	8	13.05000	0.61540	17.392 ± 0.034	16.804 ± 0.040	17.402 ± 0.063	26	16.795 ± 0.049	35
	0907+336	2(A)	137.68218	33.49568	16.947 ± 0.027	16.493 ± 0.032	16.983 ± 0.041	39	16.535 ± 0.031
3(B)		137.65315	33.55212	15.152 ± 0.025	14.765 ± 0.029	15.143 ± 0.010	36	14.755 ± 0.009	39
4		137.57933	33.52884	16.754 ± 0.023	16.402 ± 0.029	16.727 ± 0.048	37	16.392 ± 0.045	38
6		137.62254	33.39133	15.595 ± 0.036	14.787 ± 0.053	15.664 ± 0.019	14	14.816 ± 0.011	14
7		137.67337	33.39007	16.600 ± 0.031	15.964 ± 0.042	16.673 ± 0.029	13	15.998 ± 0.014	13
8		137.69512	33.40002	15.840 ± 0.024	15.596 ± 0.025	15.841 ± 0.040	14	15.581 ± 0.026	14
9		137.74861	33.41535	15.412 ± 0.028	14.910 ± 0.031	15.439 ± 0.021	11	14.920 ± 0.011	11
10		137.76623	33.44946	16.320 ± 0.028	15.817 ± 0.033	16.349 ± 0.024	5	15.831 ± 0.025	5
1034+574	2(A)	159.43831	57.20934	16.764 ± 0.028	16.252 ± 0.036	16.770 ± 0.025	47	16.262 ± 0.024	47
	5(B)	159.48269	57.18367	15.874 ± 0.029	15.329 ± 0.040	15.872 ± 0.011	47	15.323 ± 0.011	47
	3	159.39357	57.20304	16.654 ± 0.032	15.993 ± 0.046	16.662 ± 0.041	47	15.999 ± 0.027	47
	4	159.46188	57.17536	15.714 ± 0.031	15.103 ± 0.042	15.708 ± 0.024	47	15.088 ± 0.014	47
	6	159.51361	57.24663	15.351 ± 0.027	14.904 ± 0.034	15.349 ± 0.048	41	14.918 ± 0.032	41
	7	159.59133	57.18112	16.480 ± 0.038	15.688 ± 0.056	16.509 ± 0.035	25	15.709 ± 0.016	24
	1212+467	3(A)	183.70101	46.41680	16.053 ± 0.028	15.760 ± 0.030	16.036 ± 0.020	49	15.749 ± 0.020
2(B)		183.77226	46.45566	15.782 ± 0.029	15.445 ± 0.032	15.802 ± 0.017	50	15.460 ± 0.019	50
4		183.93530	46.42732	16.455 ± 0.033	16.089 ± 0.035	16.404 ± 0.029	16	16.036 ± 0.021	16
5		183.84232	46.37444	17.171 ± 0.031	16.715 ± 0.035	17.124 ± 0.057	25	16.671 ± 0.047	25
1242+574		3(A)	191.25047	57.14550	15.605 ± 0.036	15.123 ± 0.031	15.620 ± 0.012	49	15.138 ± 0.008
	6(B)	191.25146	57.19683	16.806 ± 0.034	16.428 ± 0.032	16.770 ± 0.029	43	16.383 ± 0.022	51
	2	191.25798	57.15121	16.184 ± 0.035	15.773 ± 0.031	16.186 ± 0.021	49	15.781 ± 0.023	57
	4	191.22685	57.15156	15.837 ± 0.034	15.462 ± 0.029	15.840 ± 0.023	49	15.459 ± 0.017	57
	5	191.23555	57.13461	15.190 ± 0.031	14.790 ± 0.029	15.146 ± 0.018	49	14.761 ± 0.016	56
	7	191.37149	57.15773	16.593 ± 0.039	16.227 ± 0.029	16.559 ± 0.026	42	16.192 ± 0.033	50
	8	191.17292	57.21066	15.869 ± 0.044	14.974 ± 0.071	15.857 ± 0.066	42	14.935 ± 0.060	47
	1429+249	2(A)	217.90576	24.71909	16.336 ± 0.034	15.778 ± 0.039	16.340 ± 0.028	40	15.787 ± 0.032
6(B)		217.83619	24.75416	17.459 ± 0.032	17.019 ± 0.033	17.449 ± 0.037	33	16.991 ± 0.031	37
3		217.74829	24.64108	16.622 ± 0.033	16.102 ± 0.039	16.586 ± 0.038	29	16.053 ± 0.054	29
4		217.73247	24.70287	17.391 ± 0.028	17.042 ± 0.032	17.373 ± 0.065	20	16.988 ± 0.057	21
5		217.76278	24.74408	16.377 ± 0.032	15.999 ± 0.030	16.344 ± 0.039	32	15.973 ± 0.047	32
8		217.93664	24.73984	16.753 ± 0.031	16.378 ± 0.031	16.712 ± 0.031	28	16.340 ± 0.036	28

Табела 3: Координате, V и R магнитуде са стандардним грешкама објеката и њихових упоришних и контролних звезда; период Јул 2013. — Август 2019.

IERS назив звезда	$\alpha_{J2000.0}(^{\circ})$	$\delta_{J2000.0}(^{\circ})$	$V_C \pm \sigma_{V_C}(\text{mag})$	$R_C \pm \sigma_{R_C}(\text{mag})$	$V_O \pm \sigma_{V_O}(\text{mag})$	N_{V_O}	$R_O \pm \sigma_{R_O}(\text{mag})$	N_{R_O}	
1535+231	2(A)	234.31491	23.01831	17.200 ± 0.031	16.658 ± 0.038	17.229 ± 0.031	43	16.688 ± 0.034	44
	4(B)	234.25178	23.01917	16.232 ± 0.024	15.867 ± 0.029	16.225 ± 0.012	43	15.850 ± 0.019	44
	3	234.30004	23.02486	15.983 ± 0.030	15.633 ± 0.031	16.002 ± 0.022	43	15.646 ± 0.028	44
	7	234.29312	22.96096	16.470 ± 0.027	15.973 ± 0.036	16.447 ± 0.029	13	15.960 ± 0.021	31
	8	234.35917	23.01592	15.860 ± 0.035	15.149 ± 0.050	15.837 ± 0.030	21	15.148 ± 0.031	39
1556+335	2(A)	239.71950	33.39110	17.336 ± 0.030	16.850 ± 0.038	17.354 ± 0.032	41	16.883 ± 0.034	50
	3(B)	239.69035	33.40959	16.381 ± 0.027	16.095 ± 0.030	16.369 ± 0.024	41	16.074 ± 0.021	50
	4	239.75080	33.44101	16.440 ± 0.029	16.014 ± 0.037	16.429 ± 0.016	22	16.008 ± 0.020	23
	5	239.76798	33.38778	16.271 ± 0.030	15.916 ± 0.031	16.284 ± 0.024	41	15.931 ± 0.022	50
	6	239.74561	33.39003	16.198 ± 0.030	15.825 ± 0.031	16.224 ± 0.023	19	15.876 ± 0.021	27
	7	239.74317	33.37370	15.552 ± 0.030	15.188 ± 0.031	15.568 ± 0.023	19	15.223 ± 0.017	27
	8	239.73398	33.37219	15.743 ± 0.040	14.897 ± 0.064	15.763 ± 0.032	19	14.966 ± 0.016	27
	8	239.73398	33.37219	15.743 ± 0.040	14.897 ± 0.064	15.763 ± 0.032	19	14.966 ± 0.016	27
1607+604	2(A)	242.02882	60.28951	17.068 ± 0.027	16.619 ± 0.031	17.070 ± 0.027	42	16.616 ± 0.031	48
	3(B)	242.02526	60.31162	16.864 ± 0.025	16.423 ± 0.032	16.876 ± 0.018	42	16.441 ± 0.025	48
	4	241.97352	60.35552	15.195 ± 0.025	14.781 ± 0.031	15.165 ± 0.041	37	14.729 ± 0.040	42
	5	242.09638	60.34816	15.630 ± 0.031	14.965 ± 0.044	15.621 ± 0.045	42	14.938 ± 0.036	48
	7	242.16854	60.37746	16.856 ± 0.024	16.467 ± 0.031	16.840 ± 0.044	25	16.425 ± 0.060	27
1612+378	4(A)	243.68317	37.76964	17.007 ± 0.032	16.489 ± 0.041	17.020 ± 0.032	31	16.515 ± 0.022	36
	2(B)	243.67568	37.74841	15.529 ± 0.028	15.225 ± 0.033	15.530 ± 0.014	37	15.223 ± 0.018	42
	3	243.68553	37.73414	15.096 ± 0.029	14.739 ± 0.034	15.082 ± 0.012	37	14.722 ± 0.022	42
	5	243.75125	37.72934	16.433 ± 0.029	16.070 ± 0.034	16.407 ± 0.039	37	16.024 ± 0.048	42
	8	243.63855	37.79195	15.039 ± 0.030	14.627 ± 0.035	15.033 ± 0.032	31	14.609 ± 0.038	36
1722+119	2(A)	261.30458	11.86519	14.823 ± 0.008	14.691 ± 0.012	14.822 ± 0.011	36	14.686 ± 0.005	40
	C4(B)	261.28958	11.85344	15.665 ± 0.009	15.164 ± 0.013	15.667 ± 0.024	43	15.167 ± 0.021	47
	C2	261.27167	11.86997	13.173 ± 0.005	12.570 ± 0.006	13.201 ± 0.034	40	12.622 ± 0.025	40
	C3	261.24375	11.86636	14.078 ± 0.012	13.600 ± 0.008	14.095 ± 0.025	43	13.628 ± 0.024	42
	1	261.31208	11.89125	13.445 ± 0.009	12.848 ± 0.010	13.466 ± 0.037	34	12.873 ± 0.027	34
	5	261.25667	11.91311	15.873 ± 0.010	15.385 ± 0.016	15.880 ± 0.047	36	15.387 ± 0.027	40
	9	261.23333	11.87083	15.809 ± 0.008	15.332 ± 0.014	15.815 ± 0.027	36	15.346 ± 0.020	40
	10	261.23875	11.87083	16.142 ± 0.011	15.699 ± 0.019	16.144 ± 0.023	36	15.716 ± 0.021	39
	10	261.23875	11.87083	16.142 ± 0.011	15.699 ± 0.019	16.144 ± 0.023	36	15.716 ± 0.021	39
	10	261.23875	11.87083	16.142 ± 0.011	15.699 ± 0.019	16.144 ± 0.023	36	15.716 ± 0.021	39
1741+597	3(A)	265.57081	59.75387	16.673 ± 0.029	16.314 ± 0.031	16.653 ± 0.025	55	16.300 ± 0.029	62
	4(B)	265.68412	59.76861	16.376 ± 0.034	15.795 ± 0.037	16.387 ± 0.026	55	15.800 ± 0.025	62
	2	265.62329	59.75176	15.565 ± 0.029	15.204 ± 0.032	15.581 ± 0.034	55	15.237 ± 0.038	62
	5	265.61457	59.79547	16.154 ± 0.031	15.704 ± 0.033	16.163 ± 0.030	46	15.725 ± 0.019	52
	6	265.68282	59.71901	16.126 ± 0.038	15.684 ± 0.043	16.102 ± 0.030	55	15.655 ± 0.029	62
	7	265.59766	59.71686	16.633 ± 0.039	16.124 ± 0.046	16.609 ± 0.026	46	16.076 ± 0.021	53
	7	265.59766	59.71686	16.633 ± 0.039	16.124 ± 0.046	16.609 ± 0.026	46	16.076 ± 0.021	53

Анализа

- 3-σ правило, Шапиро-Вилков тест нормалности (Razali et al. 2011),
- Абеов критеријум (Hald 1952; Djurovic 1979; Spano et al. 2011; Malkin 2013)

$$q = \frac{\sigma_{AV}}{\sigma_D} = \frac{\frac{1}{2(n-1)} \sum_{i=1}^{n-1} (x_{i+1} - x_i)^2}{\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} = \frac{1}{2} \frac{\sum_{i=1}^{n-1} (x_{i+1} - x_i)^2}{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}$$

$$q_c = 1 + u_\alpha / \sqrt{n + 0.5(1 + u_\alpha)^2}$$

Хипотеза о стохастичкој независности је прихваћена уколико је

$$q > q_c$$

Анализа

- 3-σ правило, Шапиро-Вилков тест нормалности (Razali et al. 2011),
- Абеов критеријум (Hald 1952; Djurovic 1979; Spano et al. 2011; Malkin 2013)
- F – тест

$$H_0 : VarX = VarY$$

$$H : VarX > VarY$$

$$F = \frac{VarX}{VarY}$$

$$F_A = \frac{Var(S - A)}{Var(A - B)}$$

$$F_B = \frac{Var(S - B)}{Var(A - B)}$$

$$F_{A/B} = \frac{F_A}{F_B}$$

$H_{A,B,A/B}$ се одбацују уколико су $F_{A,B,A/B} > F_c = F_n^{0.001}$.

РЕЗУЛТАТИ (Jovanovic 2019. и Jovanovic et al. 2023.)

Табела 4: Статистички подаци промене сјаја објеката.

IERS назив	филтер	n	Абеов критеријум			F-тест				M_{MAX} (mag)	M_{MIN} (mag)	$M_{AV} \pm \sigma_M$ (mag)	A (mag)	VAP %	Променљив
			q_A, q_B, q_C	$F_{A/B}, F_A, F_B, F_C$											
0049+003	V	30	0.18, 0.15, 0.48	1.30, 20.64, 15.92, 3.29					16.731	16.166	16.461 $\pm$ 0.185	0.565	56.40	V	
	R	40	0.15, 0.15, 0.54	1.23, 48.16, 39.14, 2.76					16.292	15.835	16.100 $\pm$ 0.147	0.457	45.61	V	
0907+336	V	36	0.18, 0.19, 0.52	1.05, 11.54, 11.02, 2.93					16.704	15.899	16.226 $\pm$ 0.180	0.805	80.51	V	
	R	39	0.13, 0.09, 0.54	1.05, 25.25, 24.10, 2.80					16.445	15.559	15.911 $\pm$ 0.191	0.886	88.56	V	
1034+574	V	47	0.20, 0.21, 0.57	1.00, 83.77, 83.96, 2.54					16.919	15.545	16.086 $\pm$ 0.335	1.374	137.16	V	
	R	47	0.23, 0.22, 0.57	1.01, 96.54, 97.13, 2.54					16.504	15.253	15.744 $\pm$ 0.328	1.251	124.82	V	
1212+467	V	49	0.23, 0.23, 0.58	1.02, 51.11, 50.25, 2.49					18.150	17.282	17.645 $\pm$ 0.203	0.868	86.13	V	
	R	49	0.19, 0.17, 0.58	1.06, 36.06, 33.89, 2.49					17.900	17.181	17.499 $\pm$ 0.186	0.719	71.54	V	
1242+574	V	43	0.25, 0.26, 0.56	1.04, 28.77, 27.66, 2.66					18.167	17.371	17.710 $\pm$ 0.223	0.796	78.85	V	
	R	51	0.24, 0.27, 0.59	1.10, 58.77, 64.44, 2.44					17.816	16.990	17.353 $\pm$ 0.229	0.826	82.01	V	
1429+249	V	33	0.49, 0.51, 0.50	1.32, 3.49, 4.61, 3.09					17.614	17.134	17.417 $\pm$ 0.107	–	–	NV	
	R	37	0.51, 0.50, 0.52	1.10, 2.56, 2.82, 2.89					17.343	17.076	17.197 $\pm$ 0.073	–	–	NV	
1535+231	V	43	0.30, 0.31, 0.56	1.11, 31.34, 34.81, 2.66					19.036	18.133	18.472 $\pm$ 0.233	0.903	89.81	V	
	R	44	0.15, 0.18, 0.56	1.12, 16.41, 18.34, 2.63					18.610	17.797	18.193 $\pm$ 0.214	0.813	80.68	V	
1556+335	V	41	0.43, 0.57, 0.55	1.18, 2.80, 2.37, 2.73					17.581	17.350	17.459 $\pm$ 0.064	–	–	NV	
	R	50	0.77, 0.63, 0.58	1.44, 1.23, 1.77, 2.46					17.080	16.886	16.988 $\pm$ 0.052	–	–	NV	
1607+604	V	42	0.26, 0.27, 0.55	1.12, 23.81, 21.33, 2.69					17.677	17.152	17.400 $\pm$ 0.127	0.525	52.18	V	
	R	48	0.38, 0.41, 0.58	1.23, 8.55, 6.97, 2.51					17.140	16.747	16.956 $\pm$ 0.095	0.393	39.02	V	
1612+378	V	31	0.15, 0.15, 0.49	1.27, 12.90, 10.16, 3.22					17.128	16.686	16.895 $\pm$ 0.137	0.442	44.16	V	
	R	36	0.11, 0.10, 0.52	1.02, 13.16, 12.93, 2.93					16.661	16.271	16.474 $\pm$ 0.111	0.390	38.94	V	
1722+119	V	36	0.11, 0.12, 0.52	1.05, 202.59, 192.64, 2.93					16.780	14.888	15.571 $\pm$ 0.467	1.892	189.06	V	
	R	40	0.11, 0.11, 0.54	1.00, 1389.46, 1387.88, 2.76					16.343	14.371	15.083 $\pm$ 0.477	1.972	197.16	V	
1741+597	V	55	0.26, 0.27, 0.60	1.05, 40.03, 41.84, 2.36					18.435	16.837	17.975 $\pm$ 0.313	1.598	159.37	V	
	R	62	0.21, 0.21, 0.62	1.03, 33.84, 34.79, 2.24					18.145	16.447	17.513 $\pm$ 0.310	1.698	169.71	V	

Резултати

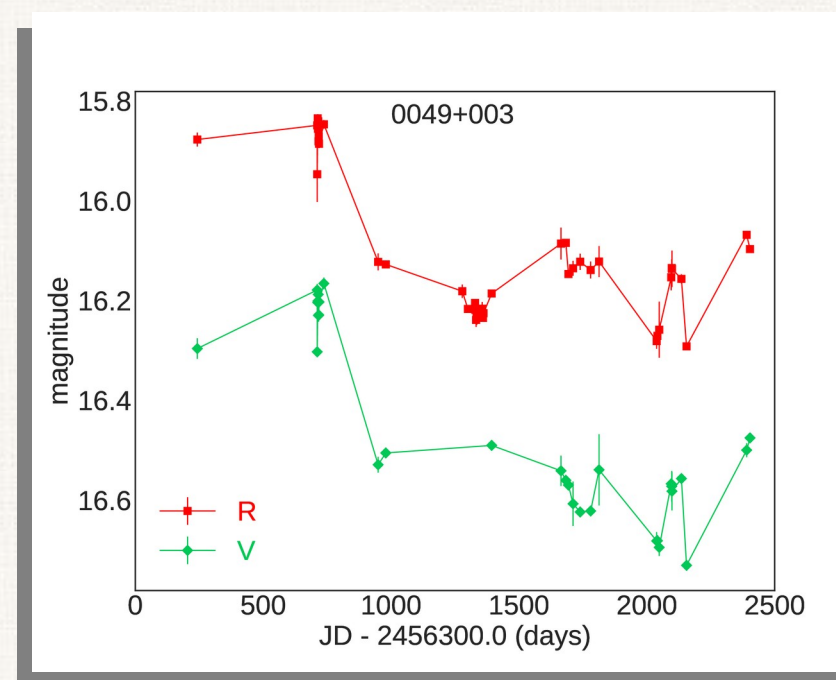
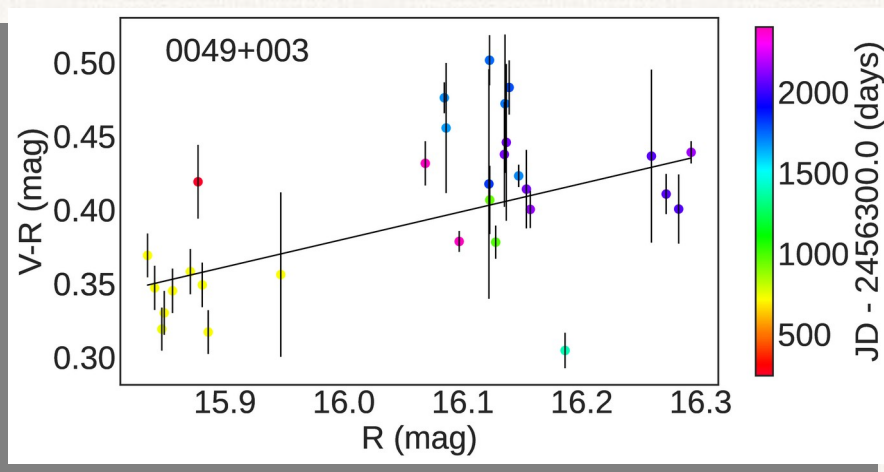
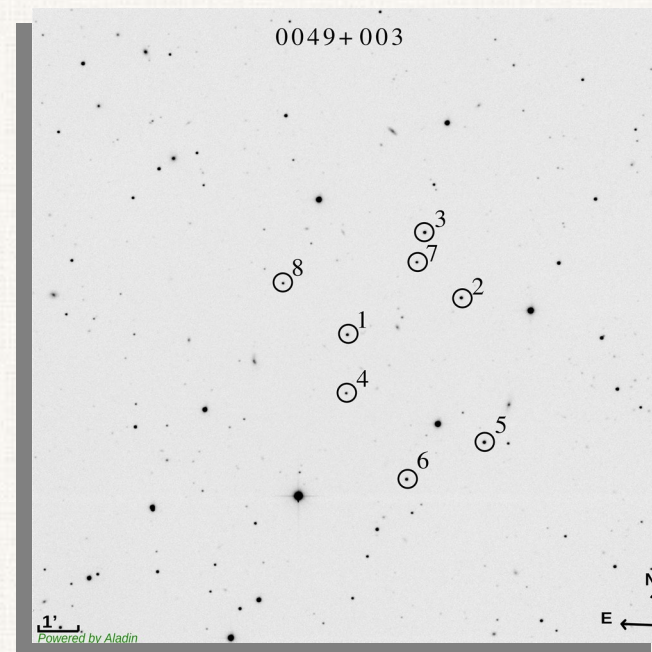
0049+003

Откривен: 1996

Тип: FSRQ (2007)

$z = 0.4$, $M_i = -25.48$, $\Delta r = 0.44$ mag

Промена сјаја ~ 0.5 mag, боје ~ 0.2 mag,
BWB promena

Резултати

0907+336

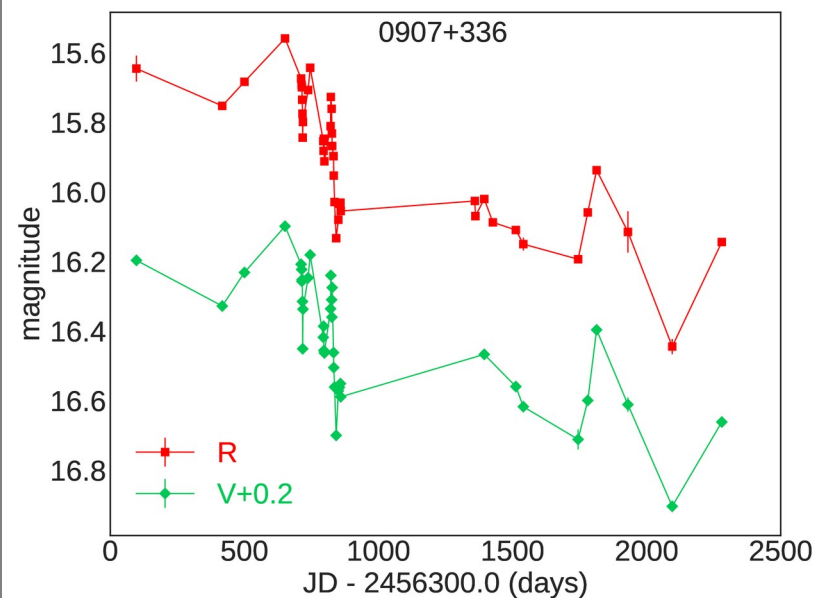
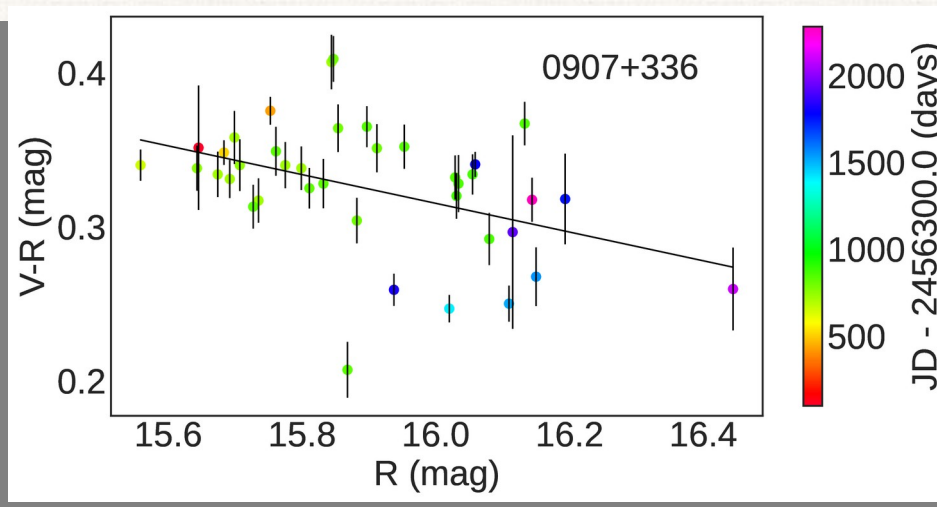
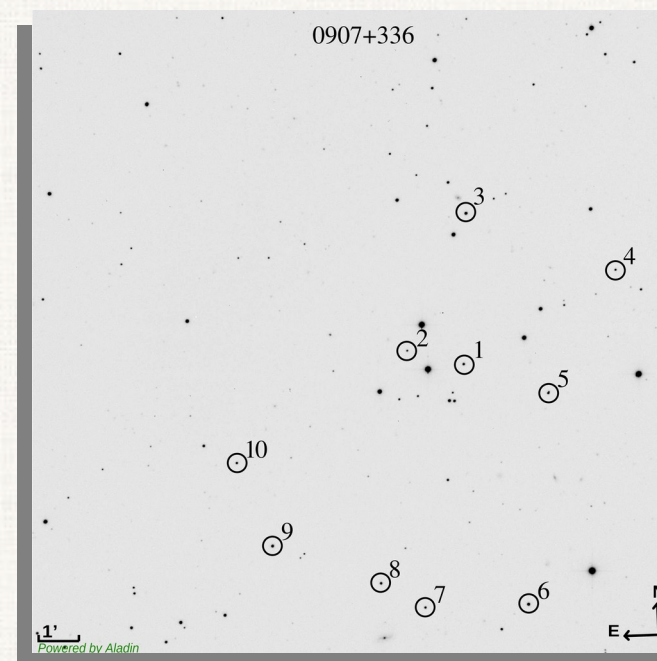
Top 1015

Откривен: $B = 16$ mag (1959)

Тип: BL Lac

$z = 0.4$

Промена сјаја ~ 0.8 mag, боје ~ 0.2 mag,
RWB промена

Резултати

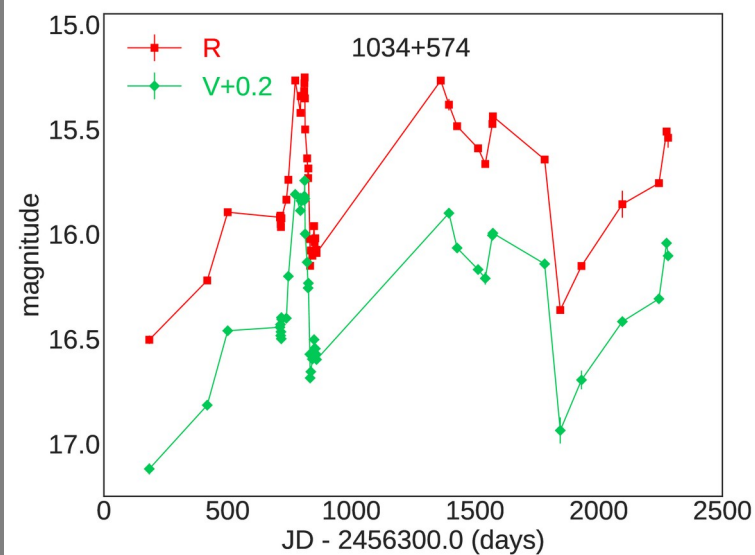
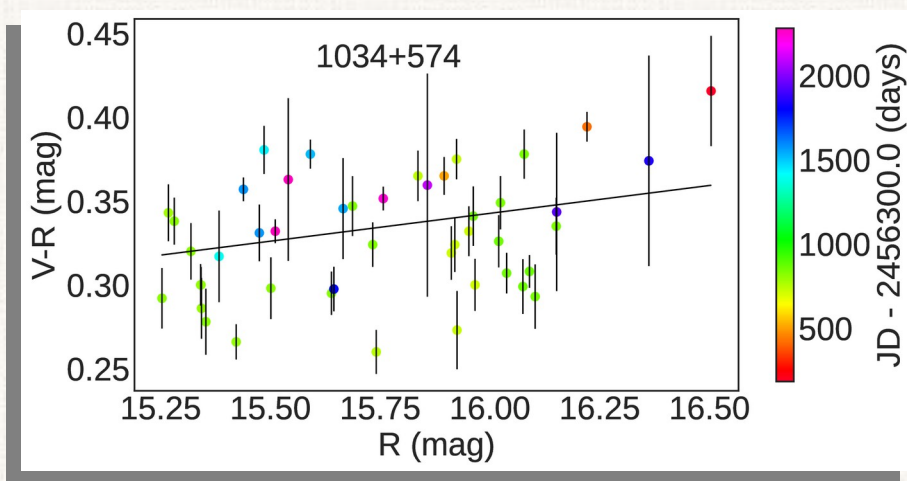
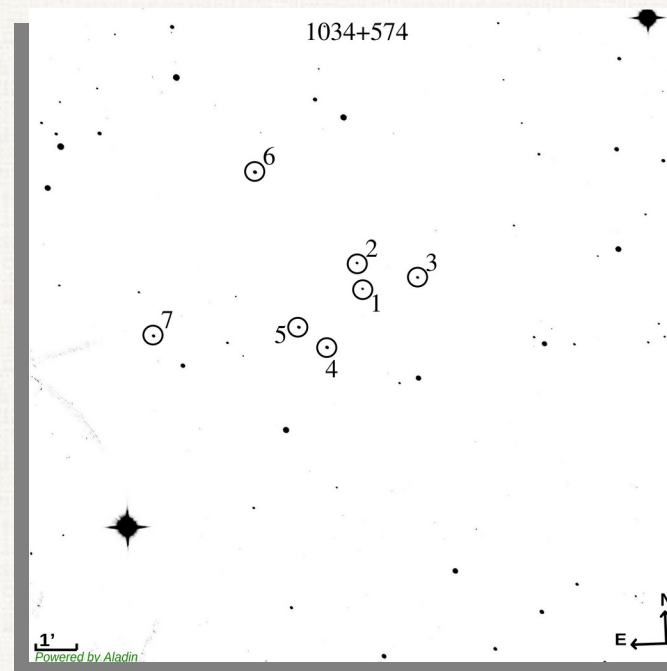
1034+574

Откривен: Green Bank 4.85 GHz претраге са
NRAO 91 m телескопом – '86, '87, '88

Тип: BL Lac, R= 15.99 mag (1998)

$z = 1.1$, $M_i = -28.8$, $M_{\text{BH}} = 10^{9.9} M_{\odot}$

Промена сјаја ~ 1.3 mag, боје ~ 0.3 mag
BWB склоност

Резултати

1212+467

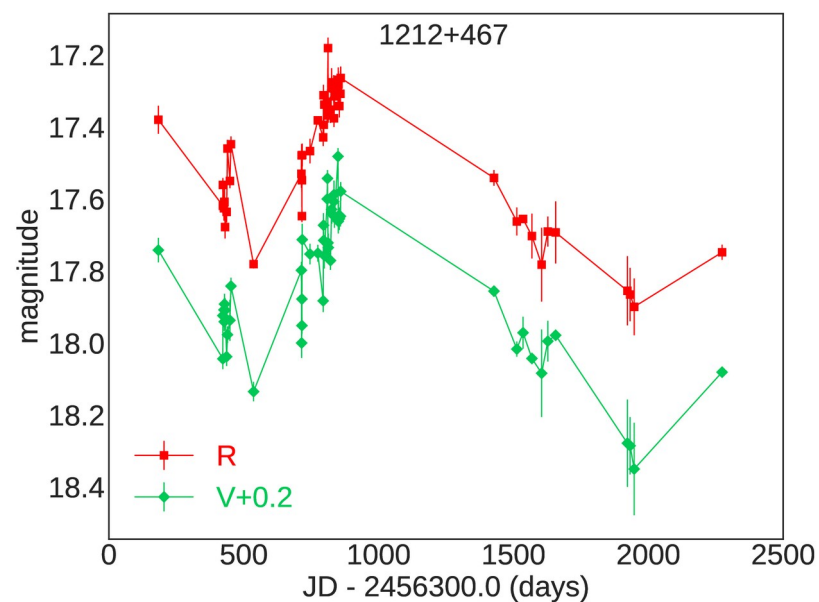
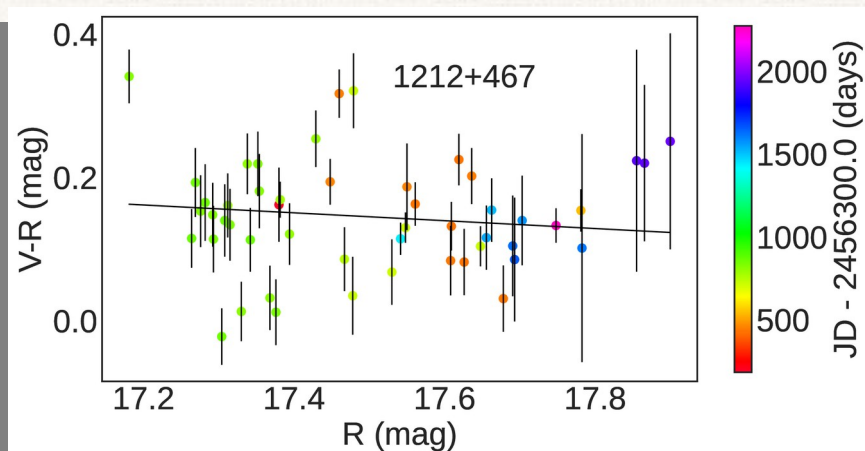
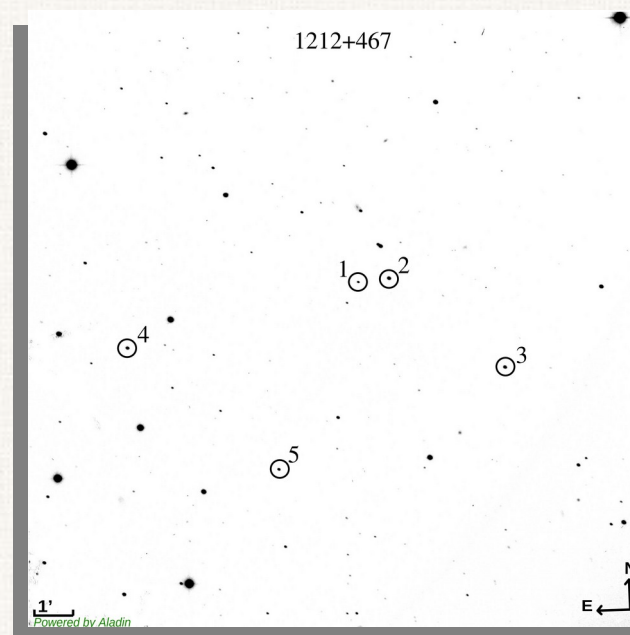
LQAC 183+046 007

Откривен: 1400 MHz Green Bank radio претраге неба (1972)

Тип: FSRQ (2015), $R = 17.13$ (2001)

$z = 0.7$

Промена сјаја ~ 0.8 mag, боје ~ 0.3 mag
ахроматско понашање

Резултати

1242+574

Откривен: 87GB katalogu

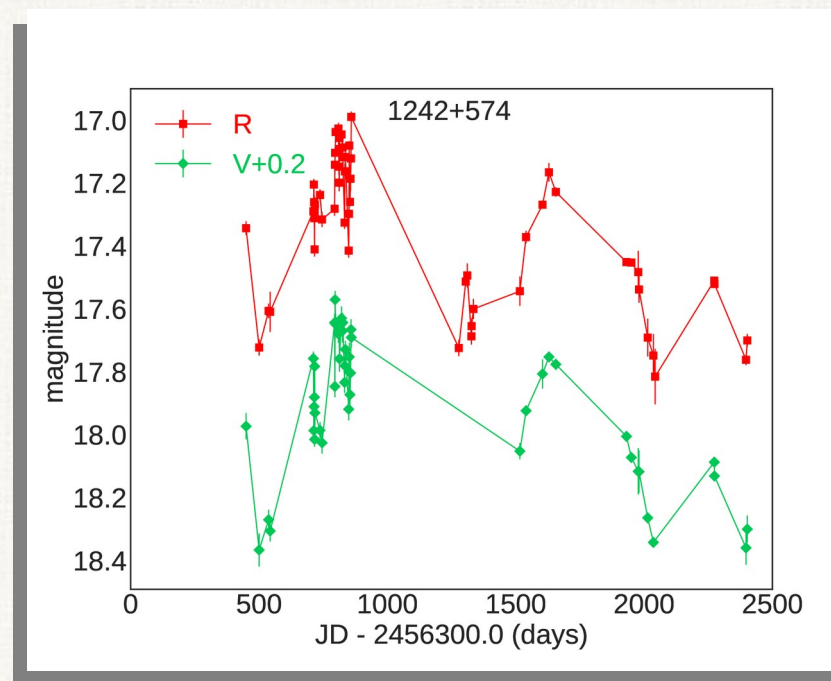
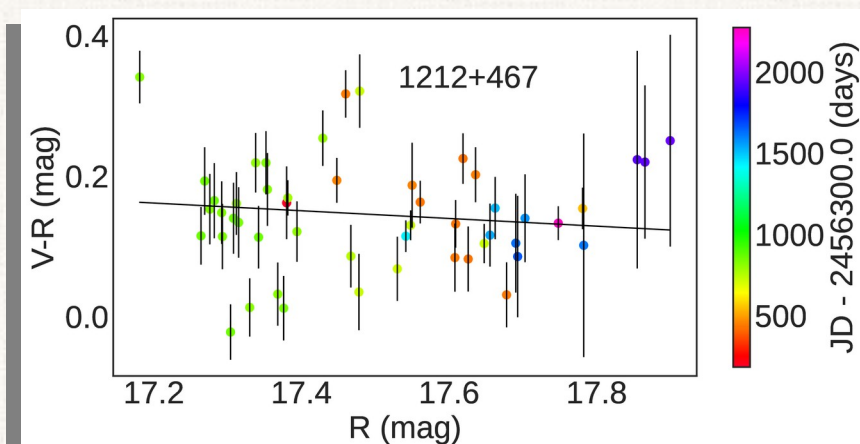
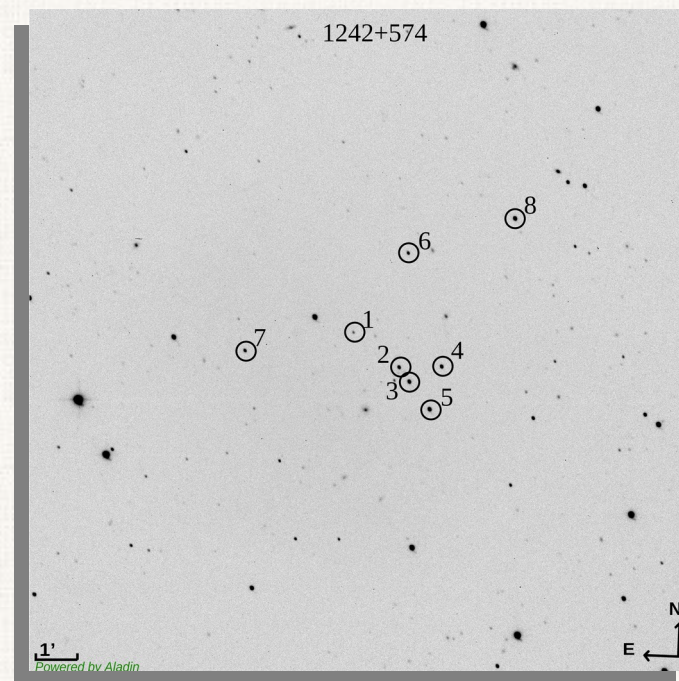
Тип: BL Lac,

1st и 3rd Fermi-LAT каталози објекта изнад 10 GeV (2013, 2015).

9Y-MST J1244+5709 - MST каталог извора у γ -домену

$z = 1.0$

Промена сјаја ~ 0.8 mag, боје ~ 0.4 mag
ахроматско понашање

Резултати

1429+249

Откривен: MIT–Green Bank 5 Ghz радио претраге неба

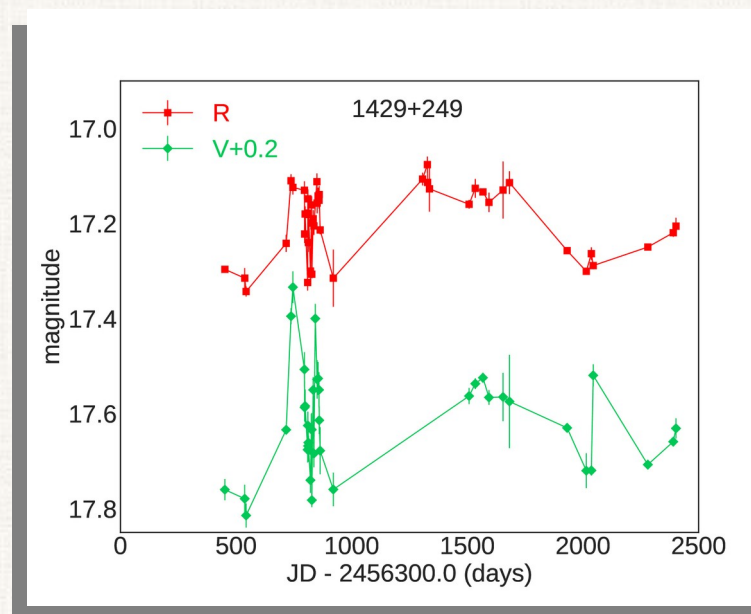
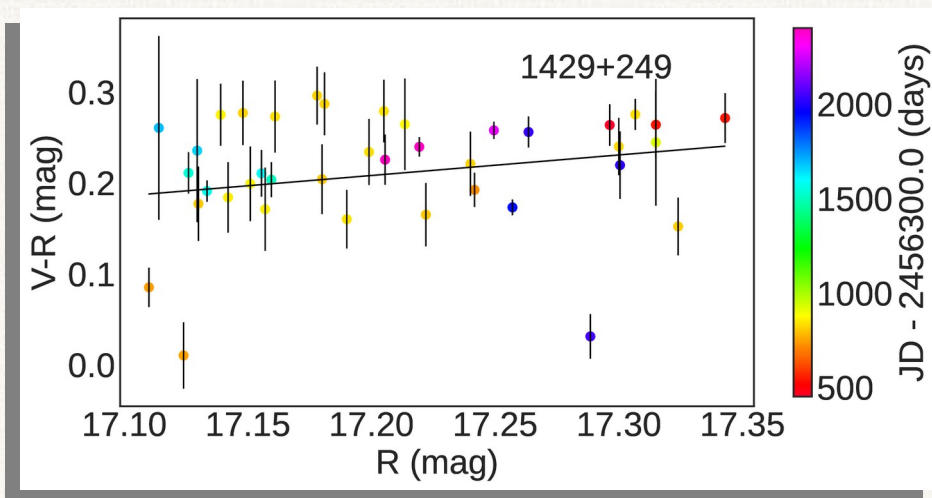
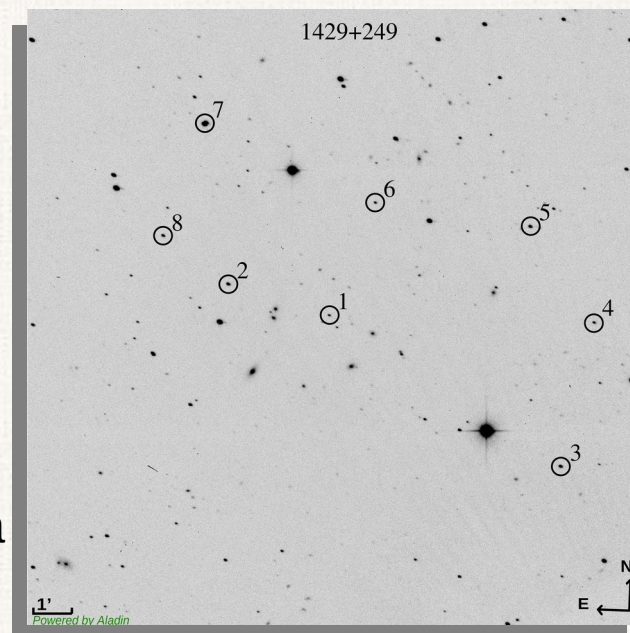
Тип: Seyfert 1

LQAC 217+024 010

1st LQAC V = 16.1 R = 17.4 mag, 2nd LQAC V = 17.7 R = 17.4 mag

z = 1.0, M_i = - 24.1

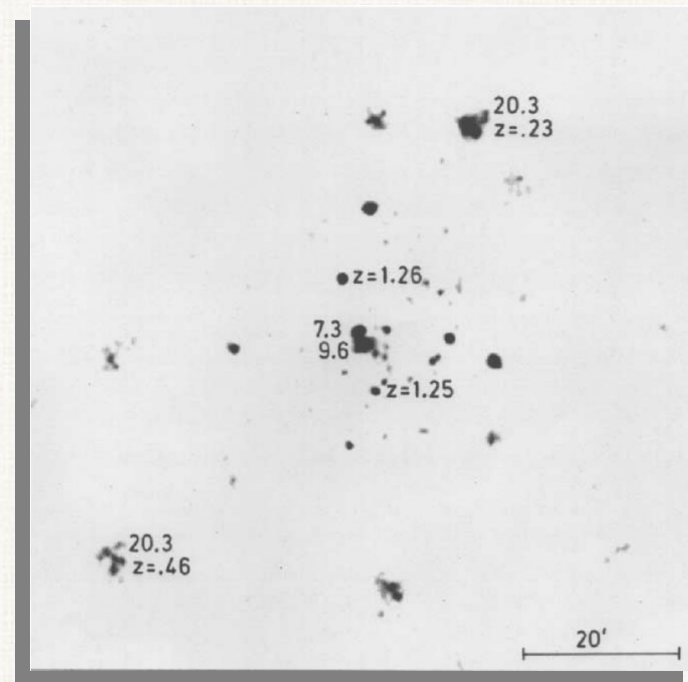
Промена сјаја ~ 0.5(V), 0.3(R) mag, боје ~ 0.3 mag
BWB промена

Резултати

1535+231

на растојању од 43.1' од галаксије Arp 220 ($z = 0.018$)
са већим црвеним помаком $z = 0.5$

Слика 6. Видно поље *Arp 220*, у X-домену, Arp et al. 2001

Резултати

1535+231

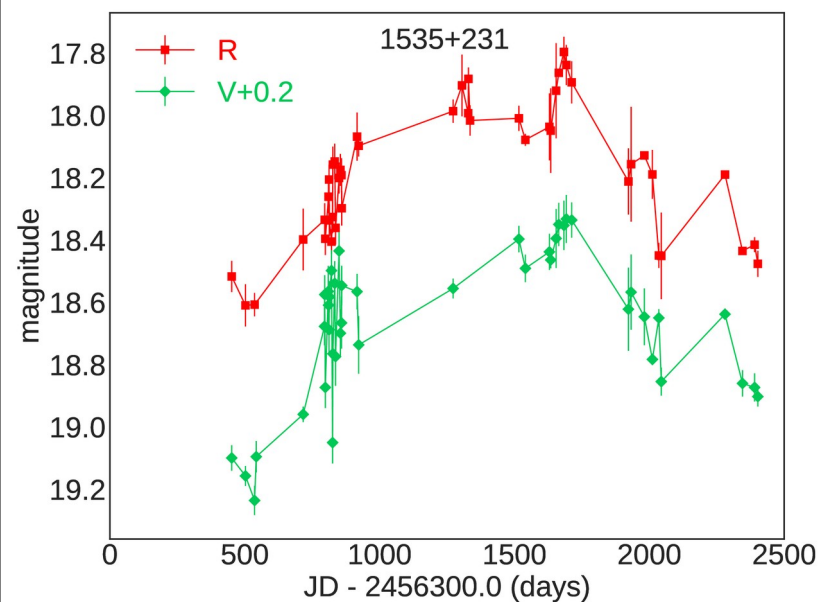
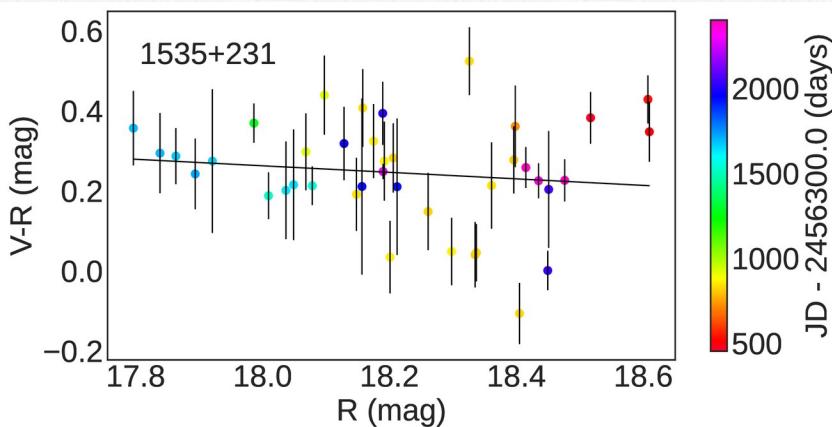
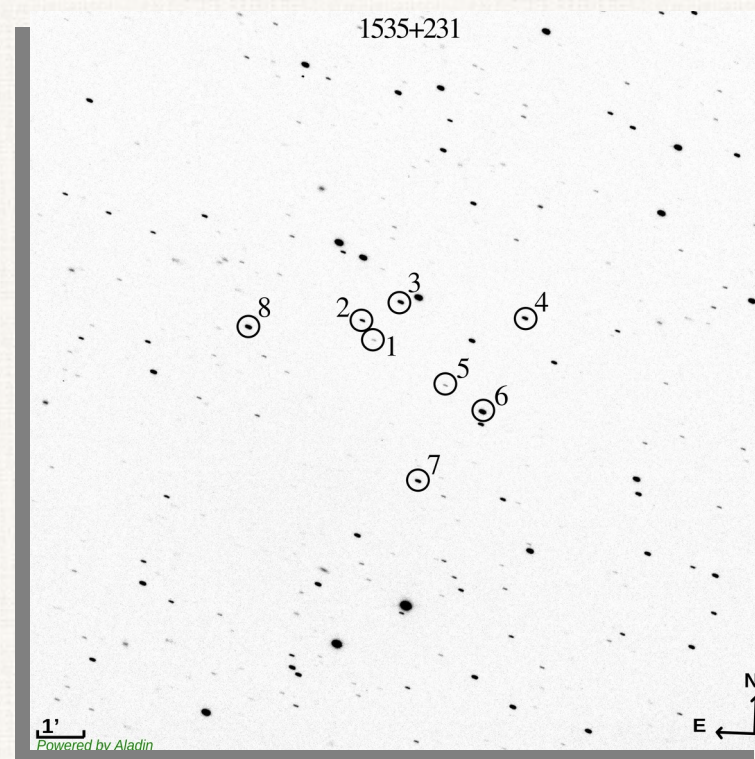
Откривен: (2001)

Тип: Seyfert 1 (2022)

$Z = 0.5$, $V = 17.7$ (2001)

Промена сјаја ~ 0.9 mag, боје ~ 0.5 mag
RWB склоност

P (2016. - 2019. Jovanovic 2019.)
3.1 V, 1.7, 5.2 R филтер (у годинама)

Резултати

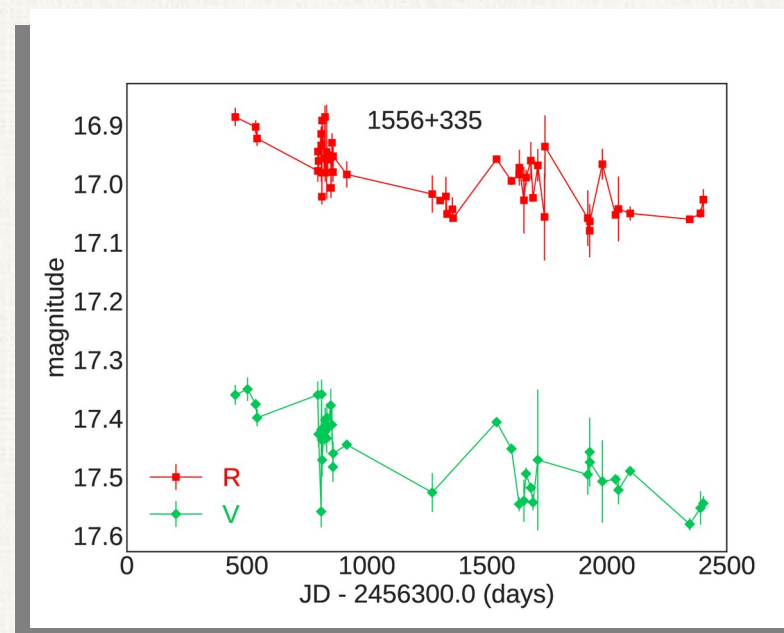
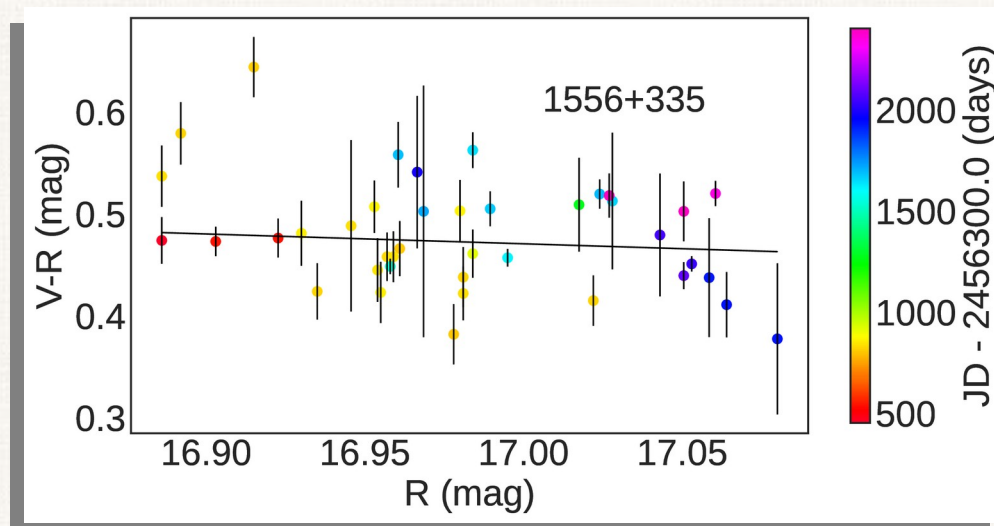
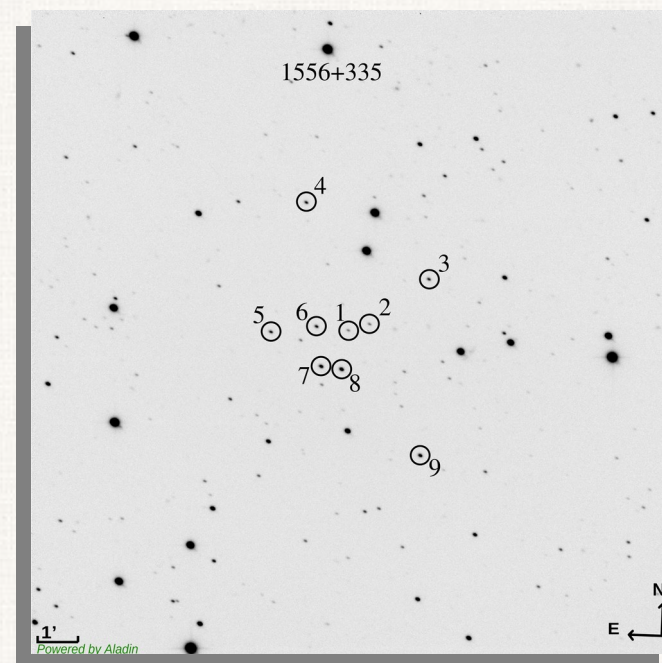
1556+335

Откривен: NRAO 5 GHz радио претраге неба (1971)

Тип: FSRQ (2015)

$z = 1.7$, $V = 17$, $R = 16.9$ mag (за 1996.523)

Промена сјаја ~ 0.2 mag, ахроматско понашање

Резултати

1607+604

Откривен: NRAO 4.85 GHz претраге неба (1991)

Тип: FSRQ (2015)

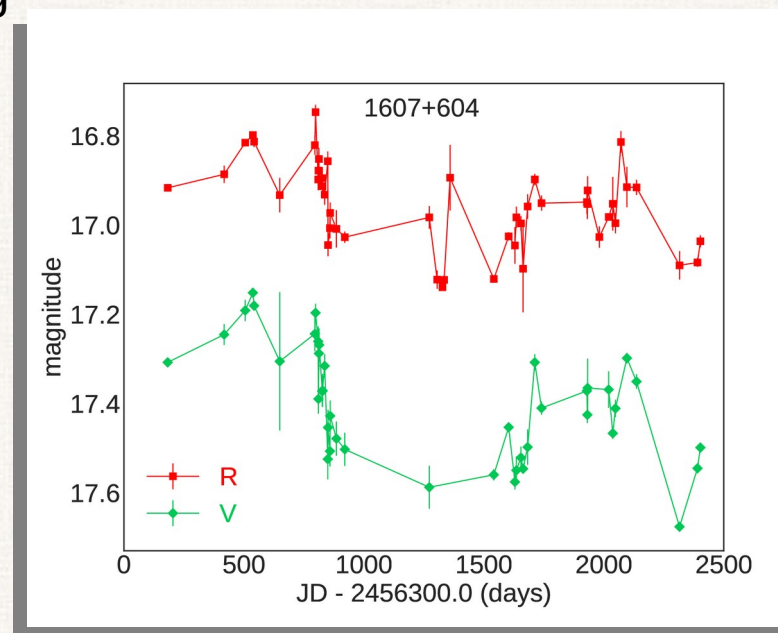
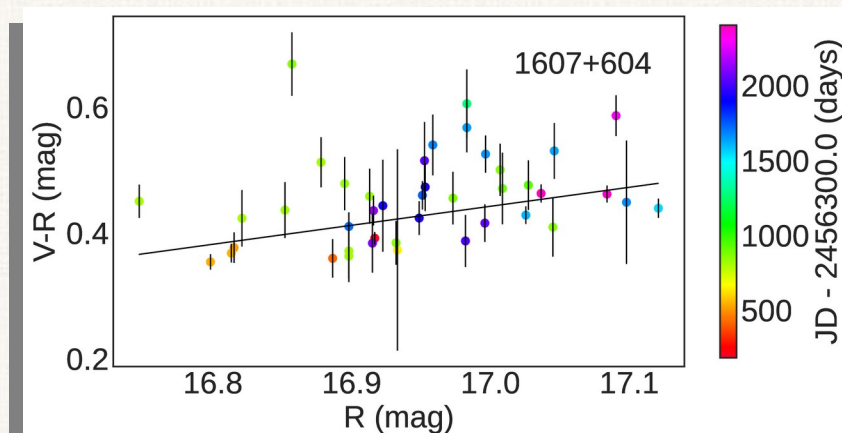
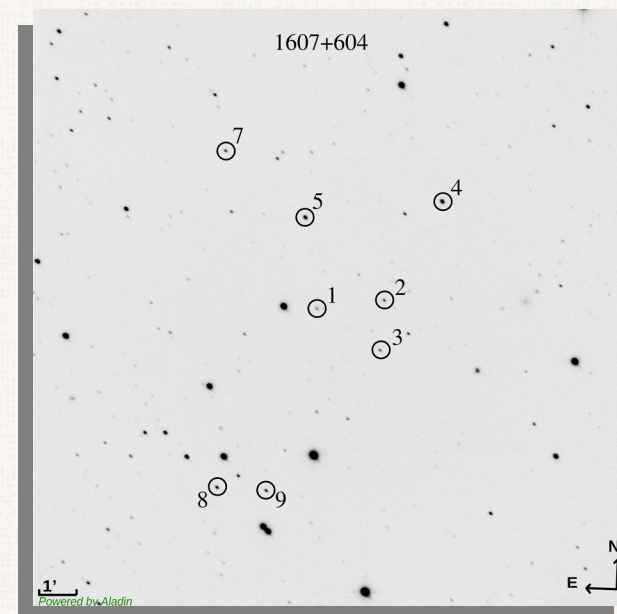
$z = 0.2$, $V = 17$, $R = 16.9$ mag (за 1996.523)

Промена сјаја $\sim 0.5(V)$, $0.4(R)$ mag, боје ~ 0.4 mag

BWB промена

P (2016. - 2019. Jovanovic 2019.)

2.7 V, 1.3, 2.3 R филтер (у годинама)

Резултати

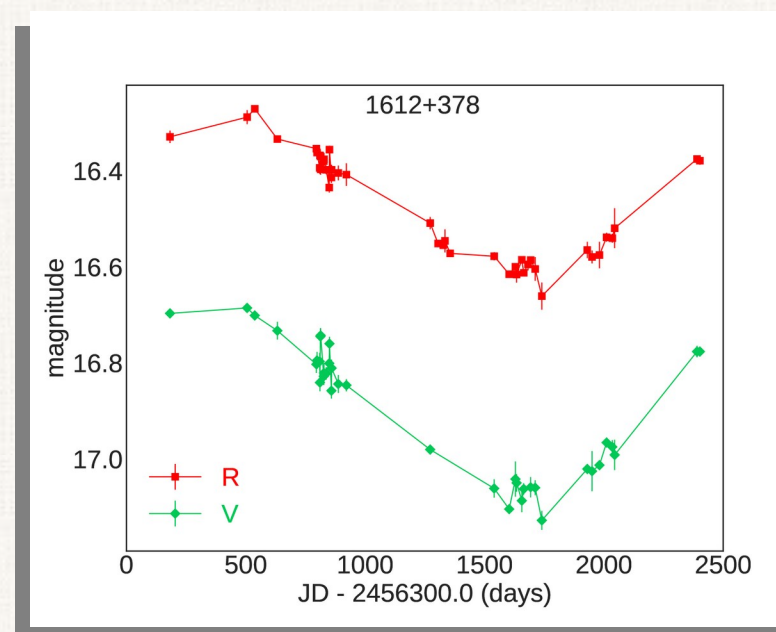
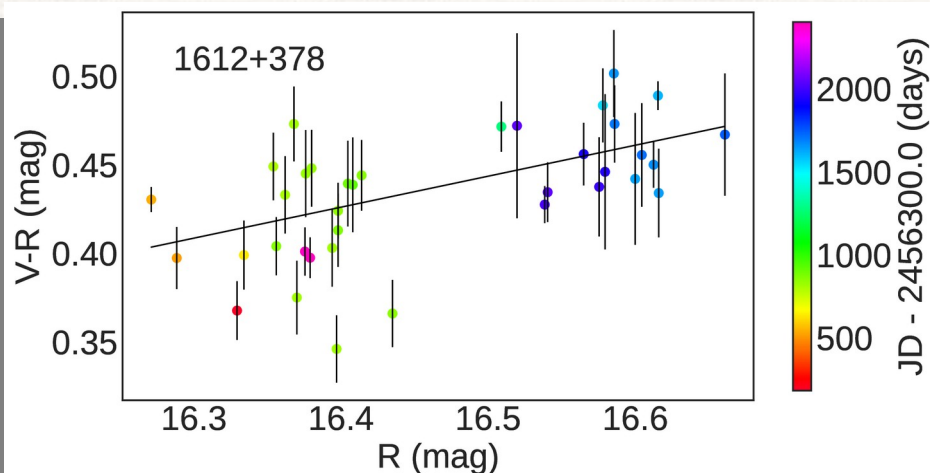
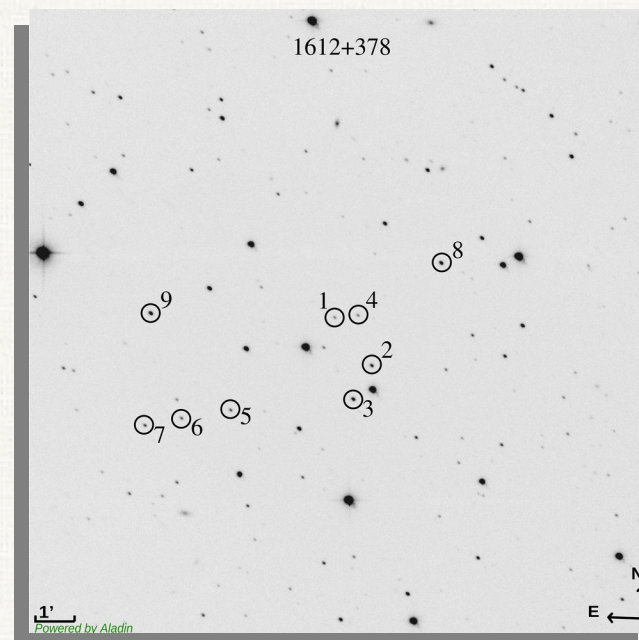
1612+378

Откривен: 5th edition of the Roma-BZCAT каталога
блазара за више фреквенција

Тип: FSRQ

$z = 1.5$, $M_i = -28.3$

Промена сјаја ~ 0.4 mag, боје ~ 0.2 mag
BWB промена

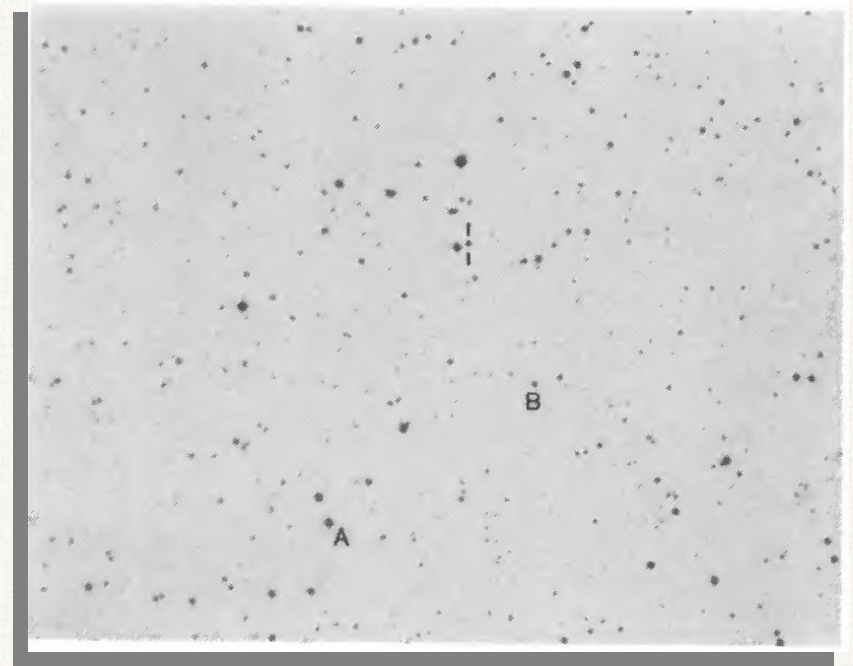
Резултати

1722+119

Откривен: the fourth Uhuru catalogue of X-ray sources (1978)

Тип: BL Lac

$z = 0.3$

Слика 6. Видно поље објекта са калибрационим звездама (Smith et al. 1991.)

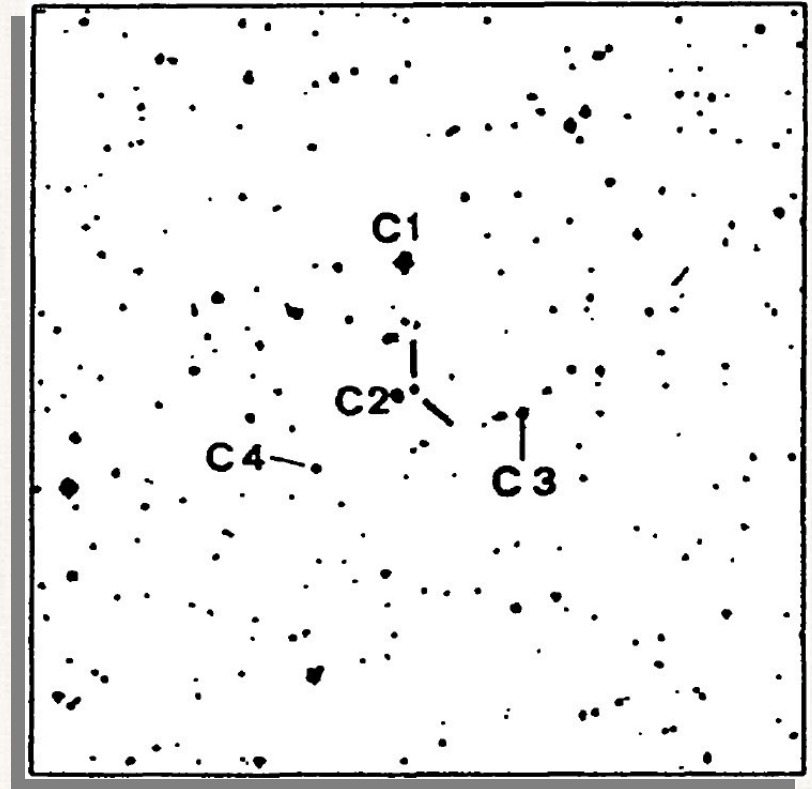
Резултати

1722+119

Откритен: the fourth Uhuru catalogue of X-ray sources (1978)

Тип: BL Lac

$z = 0.3$

Слика 7. Видно поље са калибрационим звездама (Fiorucci & Tosti 1996.)

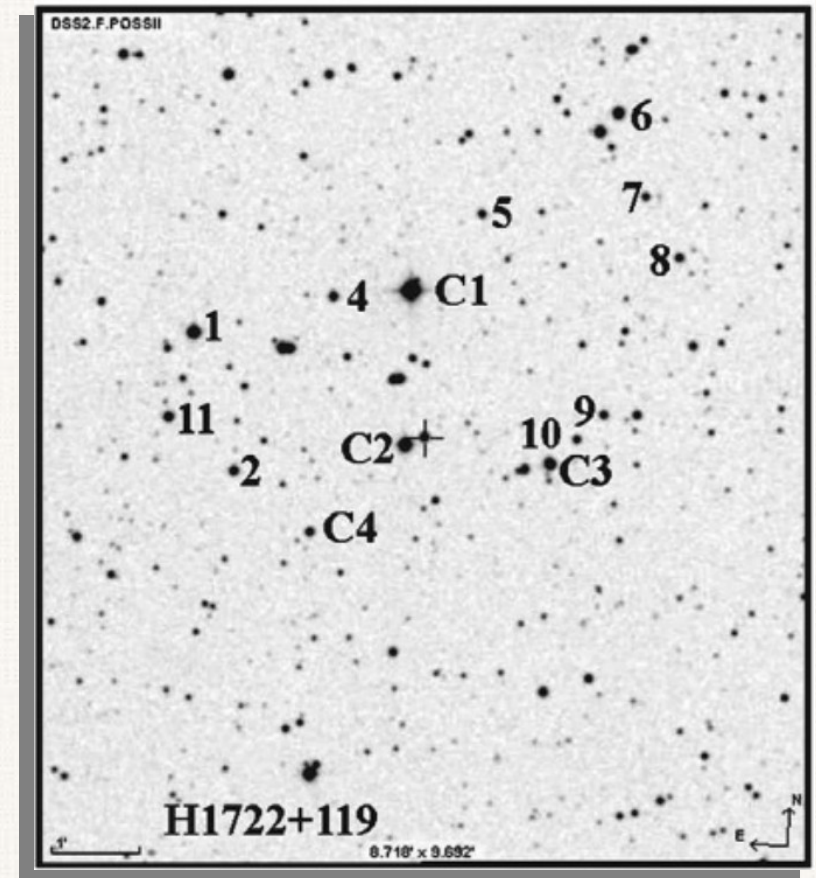
Резултати

1722+119

Откритен: the fourth Uhuru catalogue of X-ray sources (1978)

Тип: BL Lac

$z = 0.3$

Слика 8. Видно поље са калибрационим звездама (Doroshenko et al. 2014.)

Резултати

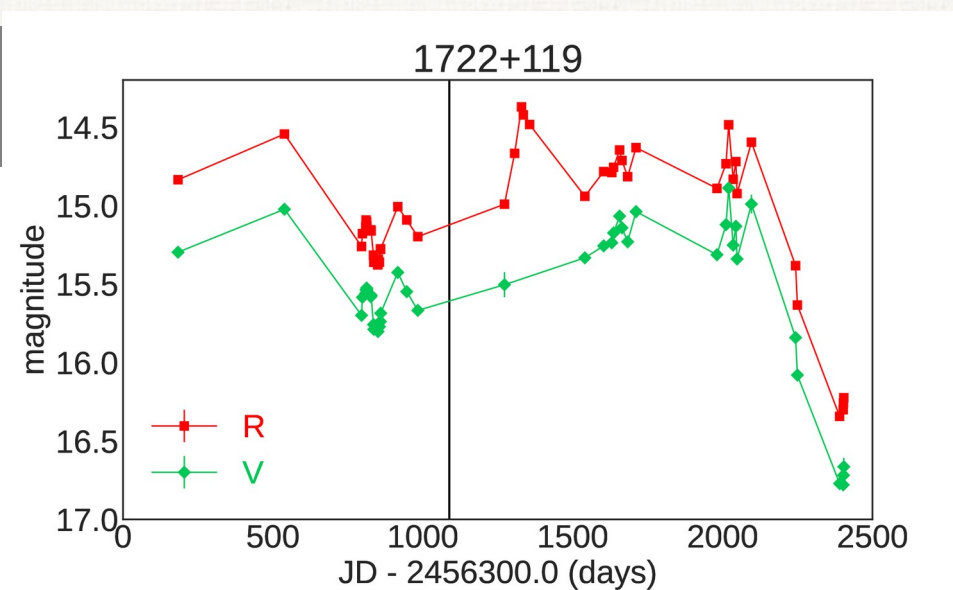
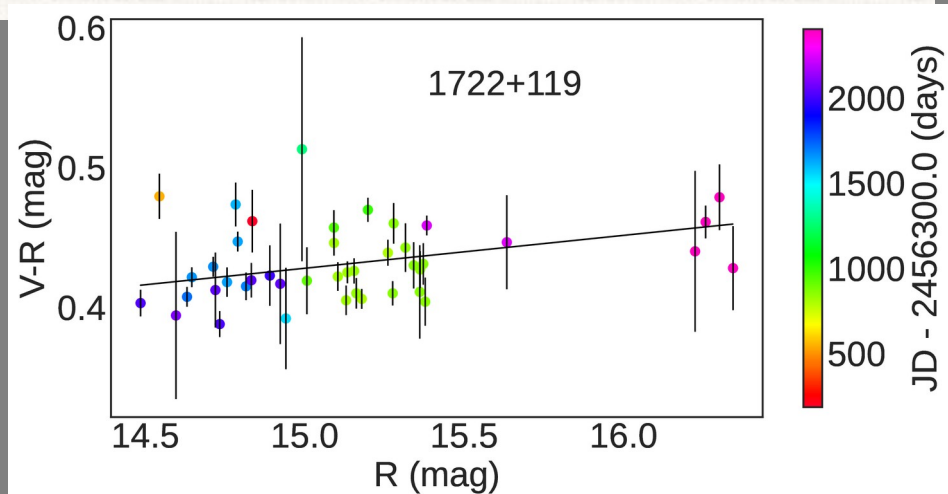
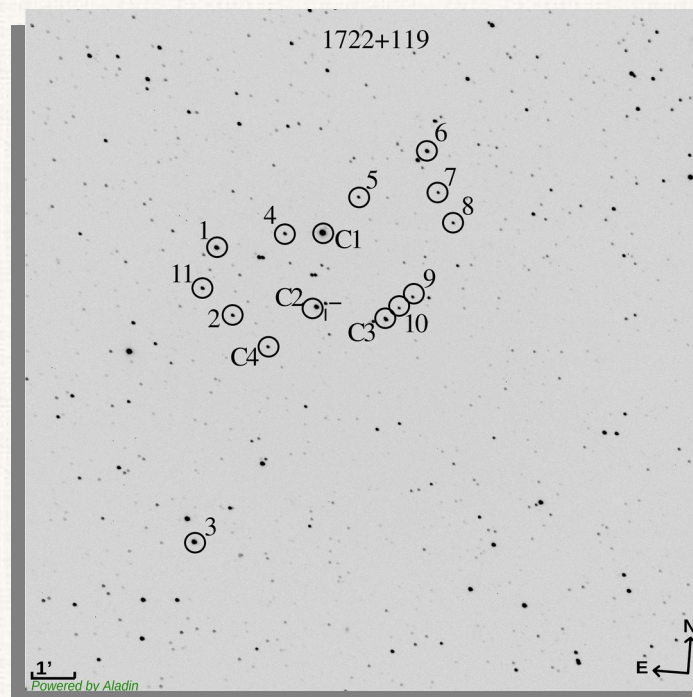
1722+119

Откривен: the fourth Uhuru catalogue of X-ray sources (1978)

Тип: BL Lac

$z = 0.3$

Промена сјаја ~ 2 mag, боје ~ 0.2 mag,
BWB промена

Резултати

1722+119

Откривен: the fourth Uhuru catalogue of X-ray sources (1978)

Тип: BL Lac

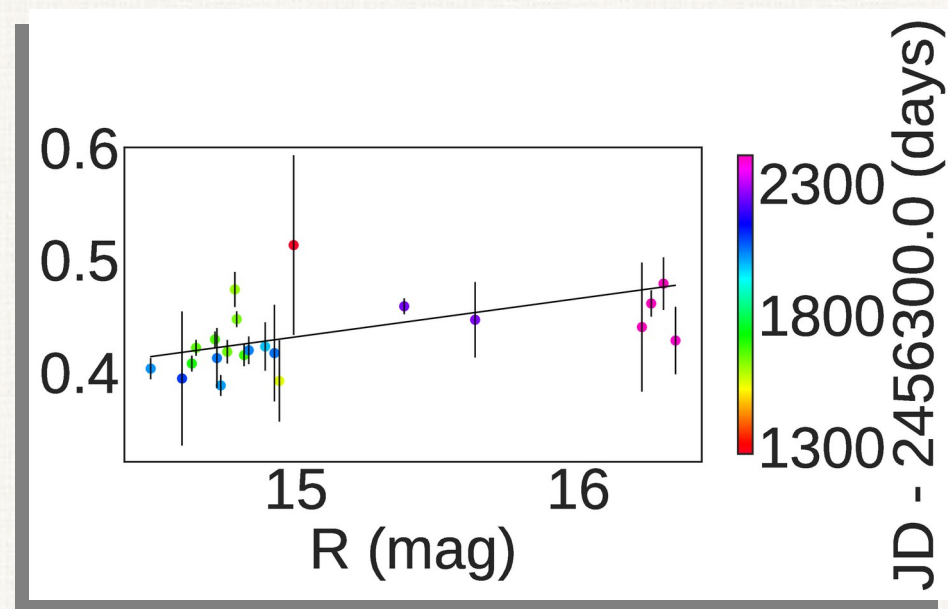
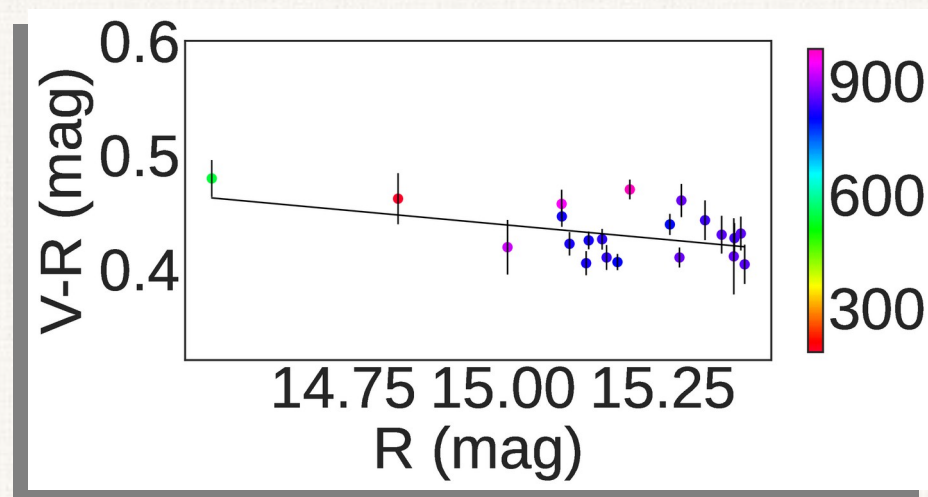
$Z = 0.3$

Промена сјаја ~ 2 mag, боје ~ 0.2 mag,

RWB прве три године, а BWB промена касније

P (2016. - 2019. Jovanovic 2019.)

1.3, 2.7 V, 1.3, 5.3 R филтер (у годинама)

Резултати

1741+597

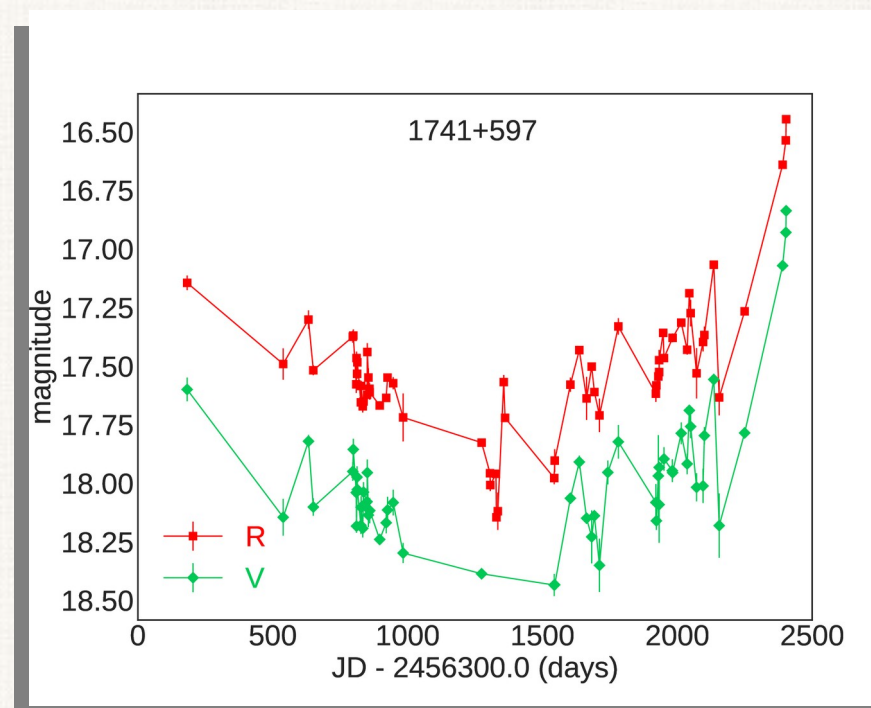
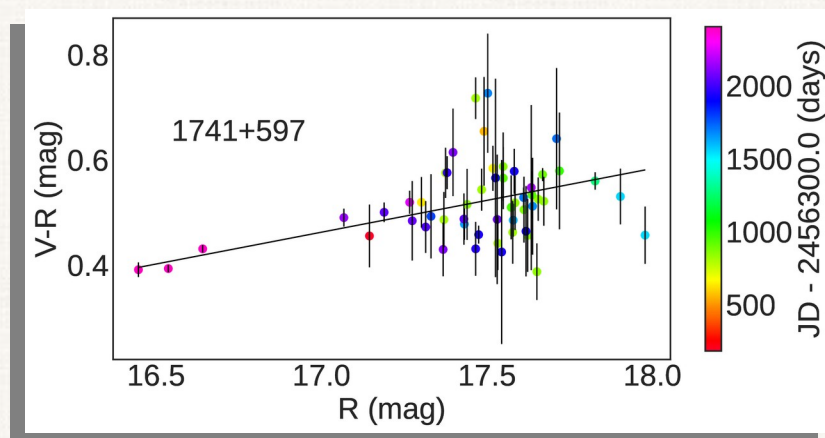
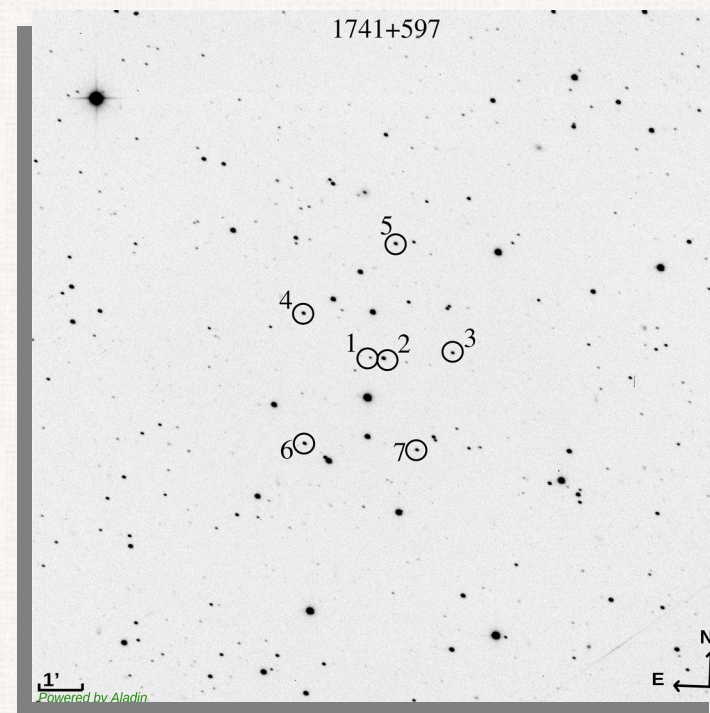
Откривен: 1991

Тип: BL Lac

$z = 0.4$

Промена сјаја ~ 1.6 mag, боје ~ 0.3 mag
BWB промена

P (2016. - 2019. Jovanovic 2019.)
6.5 V, 1.3, 4.0 R филтер (у годинама)

Закључак

- Већина звезда погодне за диференцијалну фотометрију (1 звезда је променљива)
- Најмања промена 1556+335 ~ 0.2 магнитуде
- Највећа промена 1722+119 и 1741+597 ~ 2 магнитуде
- Нису променљиви 1429+249 и 1556+335
- BWB промена: 4 BL Lacs, 2 FSRQs и BL Lac/FSRQ
- RWB промена: BL Lac и BL Lac/FSRQ
- 1722+119 RWB (прве три године) BWB (последње три)
- Наставити са посматрањем

References

- Bourda G., et al., 2010, A&A, 520, 113
- Bourda G., et al., 2011, A&A, 526, 102
- Chonis T. S., Gaskell C. M., 2008, AJ, 135, 264
- de Witt, A. et al., 2022, Universe 2022, 8, 374
- Doroshenko V. T., et al., 2014, Astrophysics, 57, 176
- Djurović, D.: 1979, Matematička obrada astronomskih posmatranja, University of Belgrade (in Serbian).
- Hald A., 1952, Statistical theory with engineering applications. Wiley, New York–London
- Jovanović M. D., 2019, Serbian Astronomical Journal, 199, 55
- Jovanović M. D., et al., 2023, MNRAS, 522, 767-791
- Malkin Z. M., 2013, Astron. Rep., 57, 128
- Perryman, M., 2012, The history of astrometry. EPJ H 37, 745–792
- Popović, L. Č., et al: 2012, Astron. Astrophys., 538, A107.
- Razali N. M., et al., 2011, J. Stat. Model. Anal., 2, 21
- Spano M., et al., 2011, A&A, 536, 60
- Taris, F., et al.: 2011, Astron. Astrophys., 526, A25
- van Dokkum P. G., 2001, PASP, 113, 1420

Хвала на пажњи!

- Bourda G., et al., 2010, A&A, 520, 113
- Bourda G., et al., 2011, A&A, 526, 102
- Chonis T. S., Gaskell C. M., 2008, AJ, 135, 264
- de Witt, A. et al., 2022, Universe 2022, 8, 374
- Doroshenko V. T., et al., 2014, Astrophysics, 57, 176
- Djurović, D.: 1979, Matematička obrada astronomskih posmatranja, University of Belgrade (in Serbian).
- Hald A., 1952, Statistical theory with engineering applications. Wiley, New York–London
- Jovanović M. D., 2019, Serbian Astronomical Journal, 199, 55
- Jovanović M. D., et al., 2023, MNRAS, 522, 767-791
- Malkin Z. M., 2013, Astron. Rep., 57, 128
- Perryman, M., 2012, The history of astrometry. EPJ H 37, 745–792
- Popović, L. Č., et al: 2012, Astron. Astrophys., 538, A107.
- Razali N. M., et al., 2011, J. Stat. Model. Anal., 2, 21
- Spano M., et al., 2011, A&A, 536, 60
- Taris, F., et al.: 2011, Astron. Astrophys., 526, A25
- van Dokkum P. G., 2001, PASP, 113, 1420